

Голас Радзімы

№ 49 (1362)

СНЕЖАНЬ 1974 г.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

У Палацы Рамбуїе, каля Парыжа, праходзілі перагаворы Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева з Прэзідэнтам Французскай Рэспублікі В. Жыскар д'Эстэна. НА ЗДЫМКУ: у час гутаркі.

СУСТРЭЧА У РАМБУІЕ, ЯКАЯ ПРАЙШЛА У ПЕРЫЯД, КАЛІ АДЗНАЧАЕЦЦА 30-ГОД-ДЗЕ УСТАНАУЛЕННЯ ДЫПЛАМАТЫЧНЫХ АДНОСІН ПАМІЖ СССР І ФРАНЦУЗСКОЙ РЭСПУБЛІКАЙ, ЗНОУ ПАЦВЕРДЗІЛА УСТОЙЛІВАСЦЬ ПРАВОДЗІМАЙ УЖО З 1966 г. ПАЛІТЫКІ ЗГОДЫ І СУПРАЦОУНІЦТВА ПАМІЖ АБЕДЗВЮМА КРАІНАМІ.

ІМЕННА ГЭТА ПАЛІТЫКА СТАЛА У МНОГІМ ЗЫХОДНЫМ ФАКТАРАМ РАЗРАДКІ НАПРУЖАНАСЦІ, ПЕРАБUDОВЫ АДНОСІН ПАМІЖ КРАІНАМІ УСХОДУ І ЗАХАДУ НА ПРЫНЦЫПЕ МІРНАГА СУІСНАВАННЯ ДЗЯРЖАУ З РОЗНЫМ САЦЫЯЛЬНЫМ ЛАДАМ. МІНУЛЫЯ ГАДЫ ПОУНАСЦЮ ПАЦВЕРДЗІЛІ, ШТО РАЗВІЦЦЕ САВЕЦКА-ФРАНЦУЗСКІХ АДНОСІН, У АДПАВЕДНАСЦІ З ПРЫНЦЫПАМІ СУПРАЦОУНІЦТВА ПАМІЖ СССР І ФРАНЦЫЯЙ І ПРАТАКОЛАМ АБ ПАЛІТЫЧНЫХ КАНСУЛЬТАЦЫЯХ, АДПАВЯДАЕ НАЦЫЯНАЛЬНЫМ ІНТАРЭСАМ НАРОДАУ АБЕДЗВЮХ КРАІН І СПРЫЯЛЬНАМУ РАЗВІЦЦЮ АГУЛЬНАЙ МІЖНАРОДНАЙ АБСТАНОУКІ.

З пастановы Палітбюро ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР «Аб выніках рабочай сустрэчы Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева з Прэзідэнтам Французскай Рэспублікі В. Жыскар д'Эстэна».

САВЕЦКА-ФРАНЦУЗСКАЕ КАМ'ЮНІКЕ

Па запрашэнню Прэзідэнта Французскай Рэспублікі В. Жыскар д'Эстэна Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў зрабіў з 4 па 7 снежня 1974 года рабочы візіт у Францыю.

У гутарках, якія праходзілі ў Рамбуїе, удзельнічалі:

з савецкага боку — член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка, міністр замежнага гандлю М. С. Патолічаў, загадчык аддзела ЦК КПСС П. А. Абрэсімаў, пасол СССР у Францыі С. В. Чарвоненка, памочнікі Генеральнага сакратара ЦК КПСС А. М. Аляксандраў, А. І. Блатаў, намеснік загадчыка аддзела ЦК КПСС В. В. Загладзін, генеральны дырэктар ТАСС Л. М. Замяцін, намеснік міністра замежных спраў СССР А. Г. Кавалёў, член калегіі МЗС СССР Ю. В. Дубінін;

з французскага боку — міністр замежных спраў Францыі Ж. Саваньяр, міністр эканомікі і фінансаў Ж.-П. Фуракад, дзяржаўны сакратар па замежнаму гандлю Н. Сегар, генеральны сакратар канцэлярыі Прэзідэнта К. П'ер-Брасалет, генеральны сакратар МЗС Францыі Ж. дэ Курсель, пасол Францыі ў СССР Ж. Вімон, саветнікі Прэзідэнта Францыі Ж.-П. Дзютэ, К. Гуйю-Башан, Г. Рабен.

Сустрэча была прасякнута духам дружбы і ўзаемаразумення, характэрным для адносін паміж Саветам Саюза і Францыяй, і пацвердзіла пераемнасць палітыкі згоды і супрацоўніцтва паміж абедзвюма краінамі, якая з'яўляецца адной з асноўных састаўных частак іх знешняй палітыкі і важным пастаянным фактарам паглыблення разрадкі ў свеце і ўмацавання міжнароднай бяспекі. Л. І. Брэжнеў і В. Жыскар д'Эстэн напамнілі аб значэнні, якое абодва бакі надаюць такім асноватворным савецка-французскім дакументам, як Пратакол аб палітычных

кансультацыях 1970 года і Прынцыпы супрацоўніцтва паміж СССР і Францыяй 1971 года.

Бакі ўдзялілі асаблівую ўвагу развіццю абстаноўкі ў Еўропе. Яны выказалі задавальненне тым, што паляпшэнне адносін паміж краінамі Усходу і Захаду кантынента расшырае магчымасці Еўропы ўносіць уклад у міжнародную разрадку. СССР і Францыя, са свайго боку, будуць прыкладаць актыўныя намаганні, каб спрыяць такому развіццю і заахочваць яго. Яны лічаць, што вялікую ролю ў паляпшэнні абстаноўкі ў Еўропе адыгрывае чатырохбаковае пагадненне ад 3 верасня 1971 года.

Прадметам паглыбленага разгляду з'явіўся ход работы Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Абодва бакі зноў падкрэслілі вялікае значэнне, якое яны надаюць гэтай нарадзе, якая з'яўляецца важнейшым звязом працэсу далейшай разрадкі ў Еўропе. Яны лічаць, што поспех нарады будзе садзейнічаць далейшаму ўмацаванню міру ў Еўропе і ва ўсім свеце. Бакі адзначылі задавальненне ўкладам, які Саветкі Саюз і Францыя, апіраючыся, у прыватнасці, на вопыт сваіх узаемаадносін, унеслі і працягваюць уносіць у работу нарады сваімі ўласнымі ініцыятывамі і шляхам узаемных кансультацый.

Бакі адзначылі, што на другім этапе нарады ў Жэневе быў дасягнуты істотны прагрэс, у прыватнасці за апошнія тыдні, на выпрацоўку праектаў заключных дакументаў. Саветкі Саюз і Францыя заяўляюць аб сваёй рашучасці актывізаваць намаганні па ўзгадненню пытанняў, якія яшчэ застаюцца няўзгодненымі ў рамках парадку дня, прынятага ў Хельсінкі, з тым, каб завяршыць другі этап нарады.

Яны канстатуруюць, што створаны добрыя перадумовы для завяршэння нарады ў найкарацейшы тэрмін, для правядзення яе трэцяга этапа і падпісання

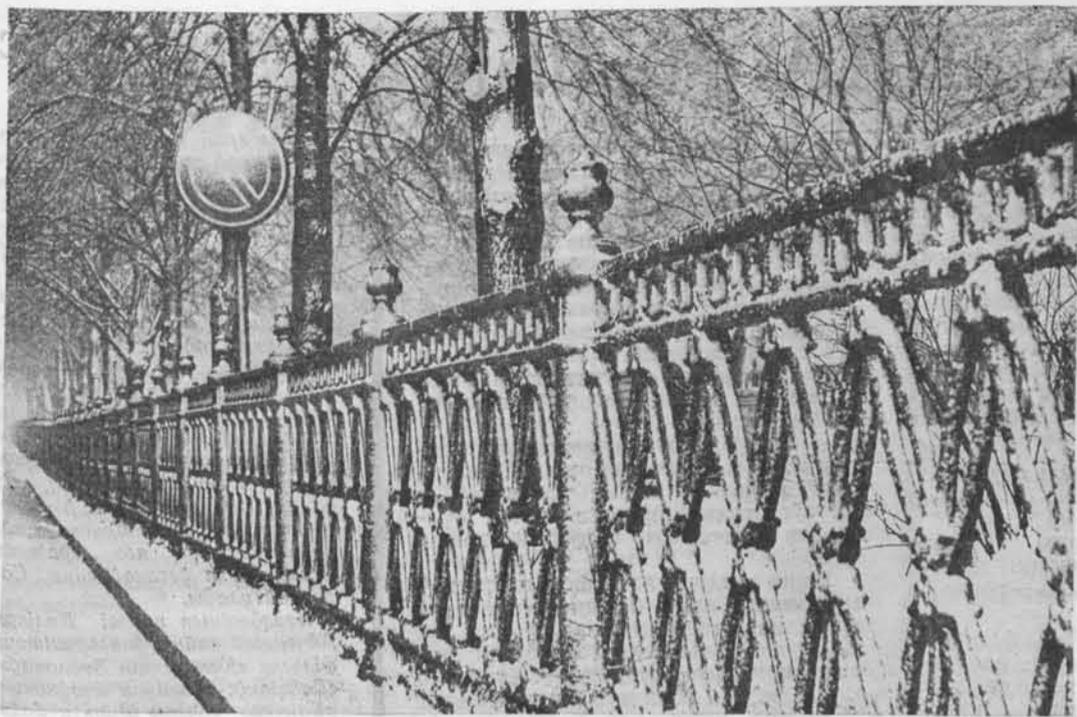
заклучных дакументаў на вышэйшым узроўні.

У гутарках было таксама абмеркавана становішча на Блізкім Усходзе. Бакі адзначылі прагрэс, дасягнуты ў тым, што датычыць уліку законных правоў палесцінскага народа. Яны згодны ў тым, што гэтыя правы павінны быць замацаваны на аснове выканання адпаведных рашэнняў ААН пры павазе права на незалежнае існаванне ўсіх дзяржаў гэтага раёна. Саветкі Саюз і Францыя занепакоены цяперашняй абстаноўкай на Блізкім Усходзе, якая, на іх думку, тоіць у сабе сур'ёзную небяспеку. Яны па-рачэйшаму лічаць, што справядлівае і трывалае мірнае ўрэгуляванне немагчыма без вываду ізраільскіх войск з усіх акупіраваных у 1967 г. тэрыторый і прызнання права кожнай з дзяржаў раёна жыць у бяспечных і прызнаных граніцах. Яны выказваюць надзею ў сувязі з гэтым, што Жэнеўская мірная канферэнцыя па Блізкаму Усходу адноўці сваю работу як мага хутчэй.

Саветкі Саюз і Францыя заяўляюць аб сваёй заклапочанасці ў сувязі з захаваннем небяспечнай сітуацыі на Кіпры. Яны зыходзяць з таго, што ўрэгуляванне кіпрскага пытання павінна быць дасягнута шляхам перагавораў і грунтавацца на поўнай павазе незалежнасці, суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці Рэспублікі Кіпр, на строгім выкананні рашэнняў Савета Бяспекі і Генеральнай Асамблеі ААН па Кіпру. Саветкі Саюз і Францыя выступаюць за хутчэйшы вывад усіх замежных узброеных сіл з Рэспублікі Кіпр і вяртанне да сябе ўсіх бежанцаў ва ўмовах бяспекі.

Было разгледжана становішча ў Індакітаі. Саветкі Саюз і Францыя выказваюць за строгае захаванне парызскага пагаднення аб спыненні вайны і аднаўленні міру ў В'етнаме ўсімі падпісаўшымі яго бакамі і выказваюць задавальнен-

[Заканчэнне на 5-й стар.]

Калі ў горад прыходзіць зіма...

Фота А. БІРЫЛКІ.

РЭДКАЯ РЭЛІКВІЯ

У Пінскім краязнаўчым музеі захоўваецца вялікі зван. На ім ёсць два надпісы славянскімі літарамі і два арнаментальныя стылізаваныя ўзоры. Ніжні—з вінаградных галінак, верхні—з лісцяў. Адзін з надпісаў і абодва ўзоры зроблены непасрэдна ў час адліцця звана. Тут мы чытаем: «Адліты гэты зван у Маскве на заводзе Дзімітрыя Самгіна вагой шаснаццаць пудоў васемнаццаць фунтаў». Другі надпіс выгравіраваны пасля адліцця звана: «Куплен сямнаццаці Целяханскай воласці першага міравога ўчастка ў памяць вызвалення ад прыгоннай залежнасці 19 лютага 1861 года».

Зван быў знойдзены ў Целяханах у 1950 годзе ў час земляных работ.

У дарэвалюцыйнай Беларусі людзі нараджаліся, жаніліся і паміралі пад гукі званаў. Калі былі якія нільшчасці—пажар ці мор, таксама гукі званаў. Паданне сведчыць, што цяляханцамі былі куплены два званы, каб яны гучна абвясцілі ўсяму свету, што сяляне сталі вольныя.

Не атрымаўшы зямлі і волі, цяляханцы, як і сяляне навакольных воласцей, пад гукі званаў браліся за сякеры, вілы, косы і ўліваліся ў вызваленчую армію Кастуся Каліноўскага.

Доўга лшчэ і пасля паўстання газеты «Мужыцкая праўда» і пракламацыі з пячаткай «Чырвоная жонда» Кастуся Каліноўскага сляне хавалі ў патаемных месцах і чыталі іх на тайных сходках, як трапляўся свой—надзейны, пісьменны чалавек.

Старыя людзі раскажваюць, што ў час першай сусветнай вайны, калі Целяханы былі акупіраваны кайзераўскімі войскамі і ў Германію вывозілі каляровыя металы, жыхары знялі званы з царкоўнай званіцы і схавалі, каб ворагам не дастаўся іх сімвал волі. Другі зван да гэтага часу не знойдзены.

Г. ЛАНЕУСКІ.

ФОРУМ СПАРТЫЎНАЙ НАВУКІ

У канцы лістапада ў Маскве праходзіў Сусветны навуковы кангрэс «Спорт у сучасным грамадстве». Сярод яго шматлікіх удзельнікаў былі і прадстаўнікі Беларускай ССР. Узначальваў дэлегацыю нашай рэспублікі на кангрэсе рэктар Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга інстытута фізкультуры прафесар, доктар педагогічных навук Канстанцін КУЛІНКОВІЧ. Вось што ён раскажаў нашаму карэспандэнту.

— Рашэнне аб правядзенні ў Маскве Сусветнага навуковага кангрэса было прынята выканкамам Міжнароднага савета фізічнага выхавання і спорту пры ЮНЕСКА (СІЕПС) крыху больш як год назад.

— Тэрмін для падрыхтоўкі такога прадстаўнічага міжнароднага форуму вельмі ж невялікі.

— Так, часу ў арганізатараў было мала. Магчыма таму некаторыя з будучых удзельнікаў маскоўскага форуму з заходніх краін выказвалі апасенні, што кангрэс не адбудзецца свечасова. Але Міжнародны арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы да кангрэса, які ўзначальваў прэзідэнт СІЕПС, лаўрэат Нобелеўскай прэміі Ф. Ноэль-Бейкер (Вялікабрытанія), а таксама савецкі падрыхтоўчы камітэт правялі велізарную работу. Вынікі гэтых намаганняў цяпер вядомы—кангрэс у Маскве прайшоў ва ўстаноўлены тэрмін—з 26 па 30 лістапада і, мяркуючы па выказваннях замежных удзельнікаў і гасцей, быў арганізаваны вядома.

— Канстанцін Антонавіч, раскажыце больш падрабязна аб удзельніках кангрэса, аб яго праграме.

— У Маскве была прадстаўлена спартыўная навука 45 краін пяці кантынентаў. У дваццаць адной секцыі кангрэса працавала больш за тысячу вучоных—філосафаў, гісторыкаў, сацыялагаў, педагогаў, псіхолагаў, біёлагаў, біяхімікаў,

медыкаў. Сярод іх такія вядомыя, як А. Воль (Польшча), п'яру якога належыць шмат работ у галіне філасофіі і сацыялогіі спорту, Г. Люшэн (ФРГ)—аўтар першай бібліяграфіі па сацыялогіі спорту, буйнейшыя спартыўныя фізіёлагі Р. Баністар (Вялікабрытанія), С. Асейд (Нарвегія), вядомыя спецыялісты-біяхімікі А. Алар, Р. Фергюсан з Канады, Т. Джарава (Балгарыя), Н. Волкаў (СССР) і многія іншыя.

Праграма кангрэса была вельмі насычанай—пленарныя і секцыйныя пасяджэнні, наведванне навукова-даследчых лабараторый, спартыўных баз і прадпрыемстваў сталіцы.

Няма патрэбы ды і проста немагчыма пералічыць нават частку дакладаў і паведамленняў, якія былі прачытаны і абмяркоўваліся ўдзельнікамі. Скажу толькі, што кангрэс працаваў па трох асноўных напрамках: першы—філасофія, сацыялогія, гісторыя; другі—педагогіка, псіхалогія; трэці—біялогія, біямеханіка, медыцына.

— Нават прасты пералік гэтых напрамкаў гаворыць аб тым, што спорт у сучасны момант інтэнсіўна вывучаецца самімі рознымі спецыялістамі. Чым тлумачыцца такая зацікаўленасць?

— Спорт—з'ява складаная. Асабліва вялікі спорт. Каб ім паспяхова займацца, каб стаць першакласным спартсменам, ужо недастаткова, як раней, мець толькі добрыя фізічныя даныя. Патрэбны яшчэ спецыяльныя веды. Здабыць гэтыя веды, сістэматызаваць іх і перадаць практыкам—задачы спартыўнай навукі. У гэтым яна абавязана як на спартыўную практыку, так і на дасягненні фундаментальных навук—фізіялогіі, медыцыны, кібернетыкі і іншых.

— Але ж спартыўная навука не абмяжоўвае свае інтарэсы толькі вялікім спортам.

— Сапраўды так. Спорт, фізічная культура—магутныя сродкі ўмацавання

здароўя, выхавання і гарманічнага развіцця ўсяго народа. А гэта ўжо—праблема вялікай дзяржаўнай важнасці для любой краіны. У Савецкім Саюзе пытаннем фізічнага выхавання і спорту заўсёды ўдзялялася і ўдзяляецца вялікая ўвага. У цяжкім 1920 годзе У. І. Ленін падпісаў дэкрэт аб стварэнні Цэнтральнага інстытута фізічнай культуры ў Маскве. А сёння працуюць ужо 220 навуковых устаноў, якія штогод выпускаюць каля 22 тысяч спецыялістаў вышэйшай і сярэдняй кваліфікацыі. Пытаннем спартыўнай навукі і падрыхтоўкі фізкультурных кадраў займаюцца каля пяці тысяч вучоных.

Развіццё спорту, распаўсюджванне фізічнай культуры немагчыма без навукова абгрунтаванага кіравання гэтым працэсам, без глыбокага аналізу ўсяго, што адбываецца ў ім, і распрацоўкі перспектывы далейшага яго развіцця. Менавіта гэтымі пытаннямі і займаюцца спартыўная педагогіка і псіхалогія. Для псіхалагаў сёння асабліва важна навучыць спартсменаў выкарыстоўваць свае патэнцыяльныя сілы. Доклады і паведамленні ўдзельнікаў другога напрамку кангрэса бяспрэчна ўносяць шмат новага ў тэорыю і метадыку спорту.

— Калі ўжо мы пачалі гаворку аб напрамках кангрэса, скажыце, калі ласка, некалькі слоў аб першым з іх.

— Спорт вельмі цесна звязан з усімі сферамі жыцця грамадства. І калі ён прыцягвае ўвагу філосафаў, сацыялагаў, гісторыкаў, то перш за ўсё як грамадская з'ява. Прадстаўнікоў грамадскіх навук цікавяць сацыяльная прырода спорту, заканамернасці яго ўзнікнення і развіцця, яго месца ў жыцці людзей. У некалькіх словах можна сказаць, што навукова-тэхнічная рэвалюцыя і сацыяльны прагрэс спрыялі развіццю спорту. Але, з другога боку, нельга ігнараваць і зваротнае ўздзеянне спорту на грамадскую з'яву. Напрыклад, на эканоміку дзяржавы, на яе палітыку.

У сваім выступленні польскі вучоны А. Воль падкрэсліваў, што «спорт становіцца такім, якім з'яўляецца грамадства, што яго фарміруе». Спорт можа саздзейнічаць умацаванню здароўя, выступаць як адзін са сродкаў гарманічнага развіцця чалавека. І наадварот, можа шкодзіць здароўю (пры выкарыстанні стымулюючых сродкаў, якія пагражаюць здароўю і жыццю спартсмена), можа служыць адным са сродкаў адцягнення мас ад надзвычайна сацыяльна-палітычных праблем.

У рамках першага напрамку, дзе абмяркоўваліся такія актуальныя тэмы, як спорт і захаванне міру, спорт і асоба, спорт і сацыяльнае развіццё і шэраг іншых, вельмі добра быў успрыняты даклад дацэнта з Мінска А. Мільштэйна «Сацыялагічная тыпалогія асобы ў спорце». Наогул трэба адзначыць, што па колькасці прадстаўнікоў, па ліку дакладаў Беларускай інстытуту фізкультуры быў адным з лепшых сярод аднацэнных інстытутаў, прадстаўленых на кангрэсе. Многіх сёння цікавіць пытанне, якім стане спорт у будучым. З мэтай высвятлення думкі вучоных па гэтаму пытанню беларуская дэлегацыя распаўсюдзіла сярод удзельнікаў кангрэса анкету «Спорт XXI стагоддзя». Аналіз адказаў дапаможа вызначыць, напрыклад, сацыяльную ролю спорту ў будучым.

— Якія навуковыя вынікі кангрэса?

— Лічу, што аб гэтым гаварыць пакуль рана. Бяспрэчна адно—кангрэс саздзейнічаў развіццю спартыўнай навукі.

— У чым вы бачыце галоўную ідэю кангрэса?

— У прывітанні Старшыні Савета Міністраў СССР А. Касыгіна ўдзельнікам кангрэса ёсць такія словы: «Спорт цяпер з'яўляецца важным фактарам збліжэння народаў, умацавання здароўя насельніцтва, выхавання моладзі». Лічу, што ў гэтых словах дакладна сфармулявана асноўная ідэя кангрэса.

Інтэрв'ю правёў У. МЯЛЕШКА.

ГУМАР

Акадэмік прыходзіць да ўрача.

— Доктар, у мяне развіваецца бяссонніца: за апошнія пяць вучоных саветаў я спаў усяго мінут трыццаць.

— Ты ведаеш, Анет, мне пачынае здавацца, што муж мяне не любіць...

— Чаму ты так думаеш?

— Вось ужо другі год ён не паяўляецца дома.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ДК КП Беларусі.
Зак. № 1746.

зборнай каманды Савецкага Саюза па спартыўнай гімнастыцы і ў якасці запасной ужо ездзіла на чэмпіянат свету ў Балгарыю. НА ЗДЫМКАХ: заслужаны трэнер БССР М. ШАТАЎ развучвае новую праграму на бярвяне з кандыдатам у майстры спорту Аленай АКУЛІК; харэограф школы Галіна БІЦЯКОВА з юнымі гімнасткамі.

Фота Э. КАБЯКА.

Спартыўная гімнастыка—адзін з самых папулярных у Баранавічах відаў спорту. Два гады назад пры гарадскім доме фізкультуры спартыўнага таварыства «Чырвоны сцяг» была адкрыта дзіцяча-юнацкая спартыўная школа, дзе займаюцца цяпер 200 дзяцей. Многія з іх ужо сталі першаразраднікамі, кандыдатамі ў майстры спорту. А 15-гадовая выхаванка школы Лідзія Горбік заваявала званне майстра спорту СССР. Яна ўключана ў састаў

У Інстытуце тэхнічнай кібернетыкі Акадэміі навук БССР адкрыўся паказ прадукцыі знешнегандлёвага прадпрыемства Венгрыі «Метрпэмкс», якое прадстаўляе больш як 60 заводаў і кааператываў краіны. Яны выпускаюць аўтаматычныя канструкцыі для захоўвання перфакарт, магнітных стужак, дыскаў і мікраплёнак, устанокі па выпрабаванню інтэгральных схем, прыборы для розных вымярэнняў на малекулярным узроўні, сродкі аргтэхнікі для канцэлярыскіх работ і іншыя вырабы.

НА ЗДЫМКУ: мінчане знаёмяцца з прадукцыяй прадпрыемства «Метрпэмкс».

Фота А. НИКАЛАЕВА.

ЯДЗЕРНАЯ ФІЗІКА І МЕТРАЛОГІЯ

Аб некаторых праблемах ядзернай геафізікі, якімі займаюцца вучоныя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, расказвае дацэнт кафедры ядзернай фізікі і мірнага выкарыстання ядзернай энергіі, кандыдат фізіка-матэматычных навук А. ЛЮЦКО.

— Група супрацоўнікаў нашай кафедры і студэнтаў, — гаворыць Аляксандр Міхайлавіч, — займаецца распрацоўкай лічбавых метадаў і вымяральных-перадаючых аўтаматычнай апаратуры для вызначэння параметраў навакольнага асяроддзя (тэмпературы, ціску, вільготнасці і г. д.). У апаратуры выкарыстоўваюцца ядзерна-фізічныя (радыеізатопныя) і электронна-фізічныя метады. Данія вымярэнняў даюць магчымасць прагназіраваць паводзіны прыродных сістэм, якія ўключаюць прыземны слой атмасферы з кліматычнымі характарыстыкамі, падсілаючы паверхню з расліннасцю, глебу і блізка падглебавы слой. Мы пераважна займаемся мікра- і мезасістэмамі, у прыватнасці, асобнымі далінамі, ландшафтам са зрэзаным рэльефам.

Я захапляюся турызмам, альпінізмам. Часта даводзілася сустрэцца з рэдкімі з'явамі прыроды. Напрыклад, назіраў, як у 1963 годзе памірскі ледавік Мядзведжы зрабіў адно са сваіх пасоўванняў. У Прыэльбруссі, на вучэбна-навуковай станцыі геаграфічнага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта «Азау», пазнаёміўся з работамі вучоных, якія даследуюць ляды і лавіны. Зацікавіўся кнігамі па гэтых пытаннях. Даведаўся, што метады і апаратура для вывучэння прыродных з'яў неадасканалыя, даюць толькі прыблізныя вынікі. У той час, як радыеізатопныя метады могуць даць нямаля новых звестак, дазваляць пазнаць гісторыю шэрагу прыродных сістэм, а магчыма, і змяніць наша ўяўленне аб характары іх паводзін. З'явілася думка — паспрабаваць самому вывучаць прыроду. Ва ўніверсітэце мяне пад-

трымалі, таму што тэма поўнасцю адпавядала напрамку работ нашай кафедры.

— *Такім чынам, нетрадыцыйныя метады вывучэння прыроды адкрываюць новыя магчымасці для географіі і геафізікаў?*

— У метэапрагнозах сіноптыкі традыцыйна зыходзяць з таго факта, што ўся сінаптычная сітуацыя развіваецца ў самой атмасферы, грэбуючы невялікімі змяненнямі колькасці паступаючай сонечнай энергіі. Каб склаці дакладны прагноз, ім трэба як мага больш даных. Але ўсю планету не заставіш апаратурай.

Праўда, некаторыя даследчыкі ўлічваюць стан сонечнай энергіі, хістанні актыўнасці Сонца, даюць доўгатэрміновыя прагнозы з гэтымі характарыстыкамі. Мы б хацелі склаці «табелі аб рангах» для атмасферных з'яў і знайсці для іх энергетычны эквіваленты.

— *Значэнне Ваших работ вычэртваецца гэтым або знойдзе прымяненне ў іншых галінах навукі, напрыклад, у ахове прыроды?*

— Абавязкова. У прыватнасці, у ахове навакольнага асяроддзя. На прыроду істотны ўплыў аказвае дзейнасць чалавека. Цяпер яна настолькі аб'ёмная, што нельга вывучаць і ахоўваць прыроду без уліку антрапагеннага фону, вынікі якога для планеты далёка не ясныя. Не ўмешаваць ў прыроду чалавецтва не можа, але неабходна ведаць, як, дзе, калі гэта рабіць, каб пазбегнуць непажаданых вынікаў.

— *Чым выклікана неабходнасць экспедыцыі за межы Беларусі?*

— Мы ствараем прыборы для самых розных даследаванняў у розных прыродных умовах. Так, у Прыэльбруссі праводзілі натурныя выпрабаванні метады па вызначэнню стану снежнага покрыва і паводзін радыеактыўных прадуктаў у горных умовах. Работы вяліся ў садружнасці з праблемнай лабараторыяй снежных лавін

і селяў Маскоўскага ўніверсітэта імя Ламаносава на базе станцыі «Азау». Абследавалі ледавікі Малы і Вялікі Азау, вярхоўі цясніны Адырсу і язькі паўночна-ўсходніх ледавікоў Эльбруса.

Высакагорная група, у якую ўваходзілі супрацоўнікі і студэнты-альпіністы, адабрала дзесяткі проб снегу і лёду на Джантуганскім плато і ў іншых цяжкадаступных месцах. Радыеізатопныя метады для горнай метралогіі ў краіне да гэтага не выкарыстоўваліся, а ў зарубежнай практыцы ёсць толькі адзінаковыя работы.

Выпрабавалі таксама новы радыеізатопны прыбор для вывучэння шчыльнасці снежнага покрыва.

— *З якімі навуковымі ўстановамі краіны Вы супрацоўнічаеце?*

— Сам характар нашых пошукаў — стварэнне прыбораў і метады для іншых галін навукі — прадугледжвае неабходнасць садружнасці з вучонымі іншых профіляў. Напрыклад, каб распрацаваць тэорыю метралогіі і вучыцца прагназіраваць стан прыродных сістэм, неабходна правесці як мага больш даследаванняў у розных месцах. Адначасова мы вырашаем многія прыкладныя задачы, якіх у спецыялістаў сумежных навук — непацаты край. У нас ёсць папярэднія праекты лічбавага акіяналагічнага комплексу для Далёкаўсходняга навуковага цэнтру, распрацоўкі метаду вымярэння вільгаці ў снежным покрыве для Інстытута географіі АН БССР і іншых работ. Цесны кантакт у нас з беларускімі навукова-даследчымі ўстановамі, асабліва з Інстытутам АН БССР. Для Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР мы распрацоўваем нізкафонны гама-спектраметр. І, вядома, у нас наладжана сувязь з супрацоўнікамі геаграфічнага факультэта БДУ.

Першыя даследаванні паказалі перспектывнасць ідэі. Цяпер мы атрымліваем многа заказаў на правядзенне работ па гэтай тэме.

Т. КРАСІКАВА.

ПЕРШЫ ў КРАІНЕ

Кожнаму зразумела, як шмат электраэнергіі паглынае сучаснае буйное прадпрыемства. Электрычнасць паступае да спажываўца па падземных кабельных камунікацыях. Будаўніцтва іх патрабуе немалой затраты матэрыялаў, абсталявання, рабочага часу.

Вывядзенне з-пад зямлі ўказаных збудаванняў даўно займала думкі многіх вядомаўцаў. Неабходнасць у гэтым узрасла, калі з'явіліся буйныя і звышбуйныя прадпрыемствы. Перадаць такім прадпрыемствам электраэнергію на кабелю ўвогуле магчыма, але надта дорага.

Супрацоўнікі Дзяржаўнага праектнага інстытута «Электрапракт» і Беларускага аддзела Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута «Праектэлектрантаж» прапанавалі змяніць падземныя токаправоды наземнымі.

І вось ужо чатыры гады, як на Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна імя Леніна паспяхова дзейнічае наземны токаправод, прызначаны для электразабеспячэння аб'ектаў камбіната. Гадавы эканамічны эфект ад яго ўкаранення склаў па аб'екту 106 тысяч рублёў.

Такі ж токаправод са студзеня 1973 года забяспечвае электраэнергіяй Беларускай шынны камбінат. Эканамічны эфект ад яго ўкаранення склаў 304 тысяч рублёў.

Вопыт эксплуатацыі токаправоду паказаў, што пераход ад падземнага кабельнага варыянта да шматправодных наземных гібкіх токаправоду 6—10 кілавольт забяспечвае высокую надзейнасць і эканамічнасць электразабеспячэння.

«ПАСЯБРАВАЛІ»

МЕТАЛ

З ПАЛІМЕРАМ

Толькі сінтэтычнае валакно можа вытрымаць такіх суровых выпрабаванняў, якім яго падвяргаюць на хімічным камбінаце. Перш чым віскозная нітка ператворыцца ў прыгожую тканіну, яе прапускаюць праз растваральнікі, кіслоты, награвваюць да вельмі высокіх тэмператур. Абсталяванне, на якім валакно праходзіць апрацоўку, калі не ахаваць яго стойкім да карозіі рэчывам, разбурыцца літаральна на вачах.

Звычайна яго пакрываюць сівіцом або робяць асноўныя дэталі з высокалегіраваных, нержавеючых сталей. Гэта падаражае вытворчасць, да таго ж, ахоўныя меры неадзейныя і гаючыя вузлы доводзіцца часта замяняць.

А калі пакрыць метал палімернай плёнкай? Такое пытанне задалі сабе супрацоўнікі Інстытута механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР. Доўга шукалі рэжым, пры якіх злучэнне разнародных матэрыялаў стала б магчымым. І знайшлі.

Цяпер дэталі апускаюць у расплаўлены пры высокай тэмпературы пентапласт, які асядае на метале трывалай плёнкі. Выпрабаванні пацвердзілі высокую хімічную і тэрмічную стойкасць такога пакрыцця, тэрмін службы дэталей павялічыўся ў некалькі разоў.

Установа, якая працуе на такім тэхналагічным працэсе, укаранёна на Магілёўскім камбінаце штучнага валакна. Цяпер у інстытуце ствараецца аўтаматычная паточная лінія для гэтага прадпрыемства.

З ЛАБАРАТОРЫІ — У ЦЭХ

Тысячнае аўтарскае пасведчанне з пачатку пяцігодкі атрымана вучонымі Акадэміі навук БССР. Яно выдадзена супрацоўнікам Фізіка-тэхнічнага інстытута за новы метад апрацоўкі элементаў інтэгральных схем, які ўкаранены ў электроннай прамысловасці. Ён значна павысіў даўгавечнасць і надзейнасць прыбораў, якія працуюць на такіх схемах. Эканамічны эфект новаўвядзення складае каля трыхсот тысяч рублёў у год.

Каменціруе гэты факт начальнік аддзела ўкаранення вынікаў навукова-даследчых работ, кандыдат тэхнічных навук А. ЧЭЛЫШАУ.

За мінулыя пяцігодку супрацоўнікі акадэміі атрымалі крыху больш чым 500 аўтарскіх пасведчанняў. Цяперашняя тысяча — несумненны поспех нашых вучоных.

Інстытуты АН БССР распрацоўваюць 550 тэм па праблемаўчых і навукова-тэхнічных сраблемах, вядуць 526 прыкладных тэм па заказах прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў.

Назваў яшчэ адну лічбу. У

мінулым годзе ўстановы АН БССР толькі за кошт прамога ўкаранення распрацавак сэканомілі амаль 21 мільён рублёў — у тры з лішнім разы больш, чым у папярэднім. А толькі за восем месяцаў гэтага года ўжо атрымана звыш 16 мільёнаў рублёў.

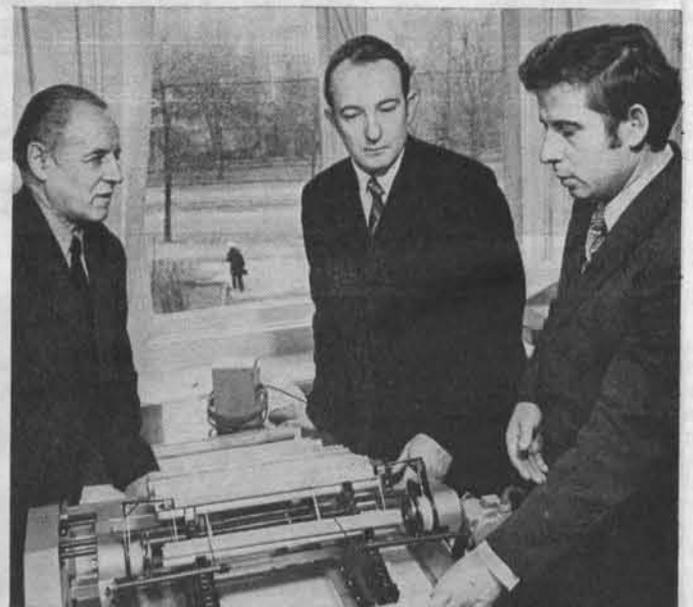
Сёлета паспяхова працягвалася ўкараненне ратацыйнага рэзанання на многіх прадпрыемствах краіны. Шырокае прымяненне ў прамысловасці і даследчай рабоце знайшлі інфрачырвоныя дысперсійныя фільтры, распрацаваныя ў Інстытуце фізікі. Новыя неметалаэмістыя матэрыялы стварылі і ўкаранілі ў розных галінах народнай гаспадаркі вучоныя Інстытута механікі металапалімерных сістэм.

Сумесна з трактарабудульнікамі вядуць даследаванні ў ўкараненне прагрэсіўных метадаў апрацоўкі металаў ціскам супрацоўкі Фізіка-тэхнічнага інстытута. У гэтым жа інстытуце распрацаваны новы метад атрымання біметалічных

ковачных штампаў, які дае магчымасць эканоміць да 70 працэнтаў дарагой штамповачнай сталі. Ён укаранёны на Мінскім заводзе шасцерань і апрацоўваецца цяпер на аўтазаводе.

Заводе зроблена інстытутамі АН БССР і для сельскай гаспадаркі. У гэтым годзе амаль ва ўсіх абласцях рэспублікі выкарыстоўваліся торфагумінавыя ўгнаенні, «рэцэпт» і тэхналогію прыгатавання якіх прапанавалі Інстытут торфу. На фермах больш чым 500 гаспадарак рэспублікі прымяняюцца новыя кармавыя раствары, распрацаваныя ў Інстытуце агульнай і неарганічнай хіміі.

У апошні час мы практыкуем складанне комплексных планаў па вырашэнню навукова-тэхнічных праблем сумеснымі намаганнямі нашых вучоных і работнікаў прадпрыемстваў. Падобная форма супрацоўніцтва навуковых устаноў і прадпрыемстваў знойдзе ў будучым больш шырокае прымяненне.

Супрацоўнікі кафедры транспарту лесу і гідраўлікі сумесна з вучонымі навукова-даследчай лабараторыі механізацыі леса-нарыхтовак Беларускага тэхналагічнага інстытута стварылі шэраг новых машын і ўстановак для звязкі драўніны ў плыты на вадзе і берагах. НА ЗДЫМКУ: у інстытуце выпрацоўваецца дзеючая мадэль берагавой устаноўкі для звязкі лесу ў плыты.

САВЕЦКА-ФРАНЦУЗСКАЕ КАМЮНІКЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

не аднаўленнем міру і нацыянальнай згоды ў Лаосе ў адпаведнасці з в'ен-цянскім пагадненнем і пратаколам аб яго ажыццяўленні. Абодва бакі лічаць, што камбоджыйская праблема павінна быць урэгулявана самім камбоджыйскім народам без замежнага ўмяшання.

Бакі заяўляюць, што мэтай іх намаганняў у галіне раззбраення з'яўляецца дасягненне ўсеагульнага і поўнага раззбраення пад эфектыўным міжнародным кантролем, важнейшай часткай якога з'яўляецца ядзернае раззбраенне. У гэтым духу СССР і Францыя па-ранейшаму выступаюць за скліканне сусветнай канферэнцыі па раззбраенню, маючы на ўвазе, што гэта канферэнцыя можа ўнесці буйны ўклад у справу збыцця чалавецтва ад цяжару ўзбраенняў.

СССР і Францыя, верныя мэтам і прынцыпам Статута Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, членамі-заснавальнікамі якой яны з'яўляюцца, пацвярджаюць важнасць ролі, ускладзенай на гэту арганізацыю ў падтрыманні міру і міжнароднай бяспекі. Яны пацвярджаюць таксама сваю прыхільнасць Статуту ААН, які грунтуецца на агульнапрызнаных і справядлівых асновах і захоўвае ўсю сваю значнасць.

Бакі зноў заявілі, што надаюць важнейшае значэнне развіццю двухбаковых адносін паміж СССР і Францыяй. Яны падкрэслілі, у прыватнасці, намер працягваць рэгулярныя палітычныя кансультацыі па сусветных праблемах і адзначылі, што іх правядзенне на ўсіх узроўнях, асабліва на вышэйшым узроўні, з'яўляецца пастаянным элементам савецка-французскага супрацоўніцтва. Генеральны сакратар ЦК КПСС і Прэзідэнт Францыі адзначылі пры гэтым з задавальненнем, што іх рабочая сустрэча супадае з 50-й гадавінай устанавлення дыпламатычных адносін паміж СССР і Францыяй.

Спецыяльная ўвага была ўдзелена разгляду эканамічных сувязей, якія складаюць адну з істотных асноў адносін паміж абедзвюма краінамі. Бакі выказалі задавальненне накіраваным тавараабароту за перыяд з 1970 па 1974 г., што дало магчымасць перакрыць устаноўленую ў 1969 годзе мэту падваення аб'ёму гандлю паміж абодвума бакамі за пяць гадоў.

Развіццё эканамічнага і прамысловага супрацоўніцтва працягваецца ў адпаведнасці з падпісанай у Маскве 10 ліпеня 1973 года праграмай паглыблення савецка-французскага супрацоўніцтва ў галіне эканомікі і прамысловасці на дзесяцігадовы перыяд, значэнне якой было зноў падкрэслена. У ажыццяўленне гэтай праграмы паміж абедзвюма краінамі былі заключаны кантракты па буйнамаштабных праектах прамысловага супрацоўніцтва.

З мэтай забеспячэння ўмацавання і разшырэння ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва Генеральны сакратар ЦК КПСС і Прэзідэнт Францыі падпісалі 6 снежня 1974 г. Пагадненне аб эканамічным супрацоўніцтве на перыяд 1975—1979 гг. Бакі надаюць важнае значэнне гэтай пагадненню.

У той жа дзень было падпісана крэдытнае пагадненне, якое забяспечвае фінансаванне найбольш важных праектаў эканамічнага супрацоўніцтва, якія падлягаюць рэалізацыі ў будучым пяцігоддзі.

Будучы ўпэўненымі, што ў галіне эканамічных адносін паміж СССР і Францыяй адкрыты добрыя перспектывы, і выражаны рашучасць да далейшага разшырэння і развіцця гэтых адносін, бакі намерныя ў будучым пачаць рэалізацыю ў будучым пяцігоддзі падвоіць тавараабарот у параўнанні з папярэднім пяцігадовым перыядам і зрабіць усё неабходнае, каб дабівацца яго патраення, а таксама забяспечыць збалансаванае развіццё гандлёвых абменаў паміж двюма краінамі.

У тым жа духу пасля паглыбленага разгляду асноўных праектаў прамысловага супрацоўніцтва паміж СССР і Францыяй, а таксама магчымасцей паставак энергетычных тавараў бакі дагаварыліся садзейнічаць рэалізацыі новых праектаў супрацоўніцтва. З гэтай мэтай падпісаны пратакол да праграмы паглыблення савецка-французскага супрацоўніцтва ў галіне эканомікі і прамысловасці на дзесяцігадовы перыяд з унясеннем раду дадатковых праектаў, узгодненых паміж абодвума бакамі. З задавальненнем адзначана заключэнне пагаднення аб пастаўках Савецкім Саюзам для Францыі дадатковай колькасці прыроднага газу, што забяспечвае пачынаючы з 1980 года экспарт 4 млрд. куб. м. газу ў год у цэлым, а таксама аб пастаўках у СССР адпаведнага французскага абсталявання. Паміж зацікаўленымі арганізацыямі была дасягнута згода адносна заключэння двух буйных кантрактаў — аб пастаўках з Францыі ў СССР трубаў для газаводу і аб будаўніцтве ў СССР заводу магнітных пускальнікаў.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і Прэзідэнт Францыі адзначылі асаблівую важнасць рэалізацыі такіх новых праектаў савецка-французскага супрацоўніцтва, як удзел французскіх фірм у будаўніцтве ў СССР комплексу па вытворчасці гліназёму і алюмінію на кампенсцыйнай аснове, аб чым паміж зацікаўленымі бакамі падпісаны адпаведны пратакол. Да гэтых праектаў таксама адносіцца магчымасць супрацоўніцтва на ўзгодненых умовах у асваенні месцаў раджэння карысных выкапняў у СССР, уключаючы нафту і газ, у галіне атамнай энергетыкі, у тым ліку ў вытворчасці атамных рэактараў, пастаўка кам-

плектнага абсталявання для будаўніцтва ў СССР раду прадпрыемстваў нафтапрацоўчай, хімічнай, нафтахімічнай, лёгкай і харчовай прамысловасці, а таксама электроннай тэхнікі. Такім жа чынам была падкрэслена важнасць разшырэння паставак савецкага абсталявання для прамысловых аб'ектаў у Францыі.

У ходзе гутарак былі праведзены паглыблены абмен думкамі адносна культурнага супрацоўніцтва паміж абедзвюма краінамі. З абодвух бакоў было адзначана асаблівае значэнне, якое надаецца развіццю выкладання рускай мовы ў Францыі і французскай мовы ў СССР, а таксама дзеючым у цяперашні час праграмам навуковага абмену.

Кіруючыся прынцыпамі супрацоўніцтва паміж СССР і Францыяй, бакі заявілі аб сваім агульным імкненні да далейшага разшырэння ўзаемных культурных абменаў. Пастаянна змяшаная савецка-французская камісія па культурнаму супрацоўніцтву, сесія якой адбудзецца ў Парыжы 11—12 снежня г.г., выпрацуе на два наступныя гады праграму шырокіх культурных абменаў, якія маюць узаемную цікавасць.

Было пацверджана важнае значэнне, якое бакі надаюць далейшаму развіццю навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва. У адпаведнасці з савецка-французскімі пагадненнямі ад 30 чэрвеня 1966 года і праграмай паглыблення супрацоўніцтва ў галіне навукі і тэхнікі на дзесяцігадовы перыяд ад 27 ліпеня 1973 года абменны або супрацоўніцтва ажыццяўляюцца ў многіх важнейшых галінах навукі як у фундаментальных, так і ў прыкладных даследаваннях, накіраваных, у прыватнасці, на прамысловае супрацоўніцтва. Асабліва ўвага павінна ўдзяляцца ў гэтай сувязі энергетычным праблемам, у тым ліку атамнай энергетыцы, фізіцы высокіх энергій, выкарыстанню вылічальных машын, космасу, акіяналогіі, наваколнаму асяроддзю, медыцыне.

Бакі выказаліся за працяг абменаў візітамі прадстаўнікоў узброеных сіл абедзвюх краін. Яны канстатавалі, што ўзаемныя візіты, якія ўжо адбыліся, умацавалі пачуцці павагі, якія працягваюць адзіна да аднаго ўзброеныя сілы абедзвюх краін, а таксама адзначылі значэнне, якое яны надаюць абмену адпаведнай інфармацыяй.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і Прэзідэнт Францыі выказалі задавальненне прайшоўшым абменам думкамі і дружалюбнай абстаноўкай, у якой праходзілі гутаркі. Яны аднадушна адзначылі неабходнасць працягу рабочых сустрэч.

Л. І. Брэжнеў ад імя Прэзідэнта Вярхоўнага Савета СССР і Савецкага ўрада запрасіў Прэзідэнта Францыі В. Жыскара д'Эстэна наведаць Савецкі Саюз з афіцыйным візітам. Прэзідэнт Францыі з задавальненнем прыняў гэту запрашэнне.

«Заключнае камюніке і змест падпісаных пагадненняў — усё паказвае, што сустрэча паміж Л. І. Брэжневым і Жыскара д'Эстэнам у Рамбуіе была вельмі пазітыўнай. Мы безагаворачна радуемся гэтай, і разам з намі гэтай павінны радавацца ўсе, каму дарагі інтарэсы краіны, усё, хто шчыра дабіваецца міру і разрадкі».

«Юманітэ», Парыж.

«Далейшае савецка-французскае збліжэнне — гэта новы стымул для мірнага супрацоўніцтва еўрапейскіх краін. Перагаворы ў Рамбуіе ў велізарнай меры садзейнічаюць працэсу разрадкі напружанасці і развіццю супрацоўніцтва паміж народамі».

«Трыбуна поду», Варшава.

«Л. І. Брэжнеў і В. Жыскара д'Эстэн падпісалі ў ходзе перагавораў у Рамбуіе самае важнае з эканамічных пагадненняў, якія калі-небудзь заключаліся паміж Францыяй і Расіяй. Абодва бакі маюць падставу быць задаволенымі гэтымі перагаворамі».

«Таймс», Лондан.

«Сам факт падпісання Пагаднення аб эканамічным супрацоўніцтве Л. І. Брэжневым і В. Жыскара д'Эстэнам падкрэслівае важнасць разшырэння ўзаемнага гандлю для развіцця ўсёго комплексу савецка-французскіх адносін».

«Дзі вельт», Гамбург.

«Вынікі перагавораў Л. І. Брэжнева і падпісаных ў Рамбуіе савецка-французскіх пагадненняў ў станоўчым сэнсе зварылі этап некалькіх няўпэўненасці, які пачаўся пасля смерці Ж. Пампіду. У сувязі са зменай кіраўнікоў Францыі, ФРГ і ЗША ўзнікла апасенне, што пазбодзіць даць зацікаўленым бакам зойдзе ў тупік, з якога яго будзе цяжка вывесці. Гэтыя апасенні рассяліліся дзякуючы прадыржанням у апошні час намаганням савецкай дыпламатыі і асабіста Л. І. Брэжнева. Палітыка разрадкі не толькі захоўваецца, але і рухаецца наперад».

«Паэзе сера», Рым.

«Паміж СССР і Францыяй існуе поўнае супадзенне поглядаў па блізкаўсходняму пытанню».

«Аль-Джарыда», Бейрут.

ПАГАДНЕННЕ

паміж Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Французскай Рэспублікай аб эканамічным супрацоўніцтве на перыяд 1975—1979 г.г.

Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Французская Рэспубліка,

перакананыя ў тым, што эканамічнае супрацоўніцтва мае першараднае значэнне для развіцця адносін паміж абедзвюма краінамі, і жадаючы больш поўна выкарыстаць магчымасці, якія адкрывае прамыслова-тэхнічны прагрэс,

спасыланыя на палажэнні пагадненняў аб гандлёвых узаемаадносін і аб статусе гандлёвага прадстаўніцтва СССР у Францыі ад 3 верасня 1951 года, сумесную дэкларацыю ад 30 чэрвеня 1966 года, пагадненне аб навукова-тэхнічным і эканамічным супрацоўніцтве ад той жа даты, пагадненне аб развіцці эканамічнага, тэхнічнага і прамысловага супрацоўніцтва ад 27 кастрычніка 1971 года і Праграму паглыблення савецка-французскага супрацоўніцтва ў галіне эканомікі і прамысловасці на дзесяцігадовы перыяд ад 10 ліпеня 1973 года,

жадаючы працягваць і ўмацоўваць супрацоўніцтва на аснове раўнапраўя і ўзаемнай выгады, а таксама паскорыць ажыццяўленне праграмы паглыблення супрацоўні-

тва ад 10 ліпеня 1973 года, лічачы мэтазгодным заключыць з гэтай мэтай новае пагадненне,

дамовіліся аб ніжэйнаступным:

АРТЫКУЛ I

Абодва бакі будуць і ў далейшым накіроўваць свае намаганні на развіццё і ўмацаванне эканамічнага супрацоўніцтва паміж абедзвюма краінамі.

Гэта супрацоўніцтва будзе ажыццяўляцца перш за ўсё ў тых галінах эканомікі, у якіх ёсць найбольш спрыяльныя магчымасці для яго развіцця. Абодва бакі прымуць усё неабходнае для гэтага меры.

Абодва бакі будуць, у прыватнасці, садзейнічаць ажыццяўленню праектаў, якія маюць узаемную цікавасць і прадугледжаных у Праграме паглыблення супрацоўніцтва ад 10 ліпеня 1973 года. Адпаведныя кантракты будуць заключацца на ўмовах, аналагічных тым, якія існуюць на сусветным рынку.

АРТЫКУЛ II

Абодва бакі ўсімі наяўнымі ў іх распрадажэнні сродкамі абавязваюцца садзейнічаць рэалізацыі маючых узаемную цікавасць буйнамаш-

табных праектаў у адпаведнасці з умовамі, прадугледжанымі ў кантрактах, заключаных паміж арганізацыямі і прадпрыемствамі абедзвюх краін, уключаючы праекты, якія могуць быць рэалізаваны на кампенсцыйнай аснове.

АРТЫКУЛ III

Абодва бакі будуць заахвочваць ініцыятыву, накіраваную на развіццё паміж кампетэнтнымі прадпрыемствамі і арганізацыямі абедзвюх краін прамысловай капэрацыі, уключаючы сумесную вытворчасць.

З гэтай мэтай яны прымуць меры ў рамках іх кампетэнцыі з тым, каб аблегчыць умовы ажыццяўлення такой кааперацыі.

АРТЫКУЛ IV

Прызнаючы важнасць, якую маюць пытанні фінансавання для развіцця эканамічных адносін, абодва бакі будуць рабіць намаганні для прадастаўлення крэдытаў на максімальна магчымых спрыяльных умовах у рамках іх адпаведных заканадаўстваў.

АРТЫКУЛ V

У рамках законаў, дзеючых у кожнай з краін, кам-

петэнтныя савецкія і французскія органы будуць адпаведна аказваць садзейнічанне ў акрэдытацыі ў СССР прадстаўніцтваў французскіх фірм і ў стварэнні ў Францыі змяшаных савецка-французскіх таварыстваў.

АРТЫКУЛ VI

З мэтай развіцця супрацоўніцтва, прадугледжанага гэтым пагадненнем, кожны з бакоў абавязваецца садзейнічаць адпаведным чынам арганізацыям, прадпрыемствам і фірмам другой краіны і іх служачым у набыцці або арэндзе адпаведных службовых і жылых памяшканняў, узвозе неабходнага канторскага абсталявання і канцлярыскіх прылад, найму супрацоўнікаў, выдачы віз, уключаючы шматразовыя візы, адпаведным кампетэнтным службовым асобам і прадстаўнікам такіх арганізацый, прадпрыемстваў і фірм і членам іх сем'яў, паездкам такіх асоб для дзелавых мэт па тэрыторыі краіны месцазнаходжання.

За Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік
Л. І. БРЭЖНЕЎ

АРТЫКУЛ VII

Прадстаўнікі абедзвюх краін будуць не радзей аднаго разу ў год сустракацца па чарзе ў Парыжы і Маскве для правярэння ходу выканання гэтага пагаднення і Праграмы паглыблення супрацоўніцтва ад 10 ліпеня 1973 года, а таксама для выпрацоўкі мер з мэтай забеспячэння іх выканання.

АРТЫКУЛ VIII

Гэта пагадненне ўступае ў сілу з 1 студзеня 1975 года і спыняе сваё дзеянне 31 снежня 1979 года.

Абодва бакі пакадаюць за сабой права праводзіць магчымыя кансультацыі ў адпаведнасці з іх міжнароднымі абавязанасцямі, аднак такім чынам, каб гэтыя кансультацыі не ставілі пад пагрозу асноўны мэты гэтага пагаднення.

Здзейснена ў Рамбуіе 6 снежня 1974 года ў двух экзэмплярах, кожны на рускай і французскай мовах, прычым абодва тэксты маюць аднолькавую сілу.

За Французскую Рэспубліку
В. ЖЫСКАРА Д'ЭСТЭН

У 1969 ГОДЗЕ я ездзіла ў Савецкі Саюз тuryсткай з групай «Русскаго гoлoсa». Побывалі ў дзевяці гарадах і ўбачылі шмат цікавага і добрага. Я захаплялася поспехамі савецкага народа, якіх ён дасягнуў ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі за параўнаўча кароткі тэрмін пасля разрушальнай вайны з нямецкімі фашыстамі. Я ганарылася сваім народам, Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыяй, якая дала штуршок такім значным зрухам у будаўніцтве краіны. Мне пашчаслівілася прабыць тры дні і ў маёй роднай вёсцы Цімкавічы Мінскай вобласці. Але што значаць тры дні пасля саракагадовай адсутнасці?

І вось у гэтым годзе мая мара збылася. Я атрымала дазвол паехаць у Савецкі Саюз у вёску Цімкавічы. 6 ліпеня я пакінула Чыкага на самалёце, які ляцеў у напрамку да любімай Радзімы. Ужо ў Мінску я адчула сябе дома. Нідзе не сустракала такой гасціннасці і такіх дэпых адносін, як у гэтым горадзе, у гасцінцы «Юбілейная». Выказваю ўдзячнасць адміністрацыі гасцінцы.

У Мінску ўзяла білет на аўтобус і паехала ў вёску. Адлегласць 115 кіламетраў. За білет заплаціла 1 рубель 88 капеек. Без малага праз тры гадзіны аўтобус прыбыў на Цімкавіцкую аўтастанцыю. Вышаўшы з аўтобуса, спытала, дзе Капыльская вуліца. (У нашай вёсцы пяць вуліц). Спачатку мне ўсё здалося незнаёмым. Але, прайшоўшы па вёсцы, я хутка ўбачыла, што па сутнасці ўсе вуліцы размешчаны ў ранейшым парадку, толькі дамы іншыя і кірмашная плошча не там, дзе была раней. На ёй выраслі сталовая, два прадуктовыя магазіны, хлебны, магазін гатовага адзення, абутку і гаспадарчы магазін, у якім прадаюцца тэлевізары, пыласосы, посуд і іншыя рэчы.

Сваю сястру Ганну я сустрэла ў двары ля духмянага, у поўнай квецені куста язіну. Сустрэча была такой хваляючай! Хутка прыйшоў і яе муж. Хата ў іх з трох пакояў, ва ўсіх чысціня, падлога пафарбавана, услана дывановымі дарожкамі, на вокнах карункавыя гардзіны. Ёсць шафа для адзення, радыёпрыёмнік і тэлевізар. У кухні вялікі круглы ёстол, а вакол яго крэслы, у Кутку стаіць халадзільнік, га-

завая пліта ў пярднім пакоі. Для абгарэву ёсць печ цыліндрычнай формы, зробленая па фінскаму ўзору. Сястра з мужам жылі і працавалі ў Карэліі. Прыехалі ў родную вёску, калі выйшлі на пенсію.

На другі дзень, печарам, мы пайшлі ў госці да сяброў сястры. Была вялікая кампанія. Многія цікавіліся, ці сапраўды так адбываецца ў ЗША, як пішуць савецкія газеты: злачыністы, карупцыя, інфляцыя, дагаварызна. Я сказала, што ўсё так і ёсць. А потым коротка расказала аб жыцці ў Амерыцы. Мае слухачы многага не маглі зразумець. Напрыклад,

быццам гэтыя 46 гадоў ніколі нас не разлучалі. Зінін муж, выкладчык географіі, таксама мілы чалавек. У Савецкім Саюзе людзі жывуць весела, часта госцяць адзін у аднаго, заўсёды сталы ломяцца ад разнастайнай закускі і напіткаў. У модзе шампанскае. Давялося мне пабываць на вяселлі ў вёсцы Блеўчыцы. Вельмі спадабаўся чорны хлеб і пірожныя.

Цімкавічы і навакольныя вёскі ўваходзяць у саўгас. У саўгасе многа буйной жывёлы, добрыя гаспадарчыя пабудовы. Жывёла гладкая, добра выкармлена. Прызначаную для

дапамагаюць усе. У мінулым годзе летам мая пляменніца, выкладчыца нямецкай мовы, са сваімі студэнтамі з Мурманска ездзіла на цэлы месяц на Украіну, на ўборку фруктаў. Часта гарадскія служачыя едуць у бліжэйшыя саўгасы і калгасы, каб дапамагчы ўбраць бульбу ці буракі.

Усе, хто працуе зараз у саўгасах і калгасах, атрымліваюць добрую плату грашыма. Напрыклад, за 70 сотак праполкі бурокоў плошчэ 70 рублёў. Даярка, якая абслугоўвае 20 дойных кароў, атрымлівае 220 рублёў у месяц. Саўгасным рабочым і калгаснікам

ла, якая шчаслівая савецкая моладзь: яна мае магчымасць вучыцца ў такіх светлых і цёплых пакоях, ведаючы, што і далей ёй адкрыты неабмежаваны прастор у навуку. Каля школы — музей беларускага пісьменніка Кузьмы Чорнага. Я асабіста ведала Мікалая Карлавіча Раманоўскага. У школе мы чыталі яго першыя творы. Яго сястра Ганна закончыла школу годам раней мяне. Калі я была ў музеі, як прыемна было нам — Зінаідзе Іосіфаўне, Ганне Карлаўне, сястры, і мне — успамянаць нашы школьныя гады. У кнізе водгукаў у музеі я дзякавала жыхарам Цімкавіч за тое, што яны шануюць памяць пісьменніка.

Калгаснікі і рабочыя саўгаса атрымліваюць пенсію: мужчыны ў 60 год, а жанчыны ў 55. Пенсіянеры, якія жадаюць працягваць працаваць, атрымліваюць зарплату і поўную пенсію. Размер пенсіі залежыць ад працоўнага стажу і заробтку. Самая высокая пенсія — 120 рублёў. Зараз гультаям кепска: трэба працаваць, а то не атрымаеш пенсіі. Калі рабочы захварэе і не можа працаваць, ён атрымлівае поўнаасно сваю зарплату, пакуль не паправіцца. У вёсцы пенсіянеры жывуць добра. У іх свае дамы, агароды. Трымаюць свіней, кур, карову або казу. Ніякіх падаткаў не плацяць. Такой гаспадаркі і пенсіі дастаткова для заможнага жыцця. Адна мая сяброўка дзяцінства, удава, атрымлівае 45 рублёў пенсіі. У яе свой дом і добры агарод, жывёлы не трымае. Кажа, што не хоча ўвярэдджаць сябе лішняй работай.

У гарадах пенсіянеры жывуць у дзяржаўных кватэрах з усімі выгодамі, плацяць за кватэру нямнога. У маёй сястры з мужам, якія жывуць у Астрахані, кватэра з трох пакояў з усімі выгодамі. За кватэру плацяць 11 рублёў у месяц, улічваючы плату за ацяпленне, газ, электрычнасць.

17 жніўня я пакінула родныя Цімкавічы, родную Беларусь. Прызнаюся, не хацелася ад'язджаць. Гэтыя шэсць тыдняў на Радзіме прайшлі так хутка і былі шчаслівейшымі ў маім жыцці. Успаміны аб паездцы на Радзіму самыя светлыя і добрыя, яны застануцца ў мяне назавсёды.

Е. КАЛЕНЧЫЦ.

ШЭСЦЬ ТЫДНЯЎ У РОДНАЙ ВЁСЦЫ

чаму людзі ў Амерыцы павінны плаціць 500—700 долараў падатку за свае дамы? Чаму плацяць 5 цэнтаў за кожны долар пры пакупцы? Чаму такія высокія цэны за лячэнне і бальніцу?

У Цімкавічах жыве і другая мая сястра, Соф'я. А праз тыдзень прыехала з Астрахані сястра Надзея з мужам. Па дарозе яны заехалі ў Наваполацк да дачкі, якая працуе там інжынерам, а яе муж — галоўным інжынерам. Вярнуўшыся з двухтыднёвага адпачынку, праведзенага на Чорным моры, яны разам з бацькамі прыехалі ў Цімкавічы на сваім аўтамабілі «Жыгулі». З імі прыехала і другая дачка Надзеі, якая працуе выхавальніцай у дзіцячым садзе ў Астрахані. Мы ўсе былі бязмежна рады сустрэчы і на гэты раз прабылі разам некалькі тыдняў. Мы, чатыры сястры, былі вельмі шчаслівыя, што разам сабраліся ў роднай вёсцы, хадзілі па яе вуліцах, сядзелі за адным сталом, гутарылі, колькі хацелі.

Была ў мяне радасная сустрэча з задушэўнай сяброўкай па школе Зінай. Мы не бачыліся 46 гадоў. Яна стала дырэктарам Цімкавіцкай сярэдняй школы. Сустрэлася я і з іншымі добрымі прыецелькамі. Але бліжэй і лепш Зіны ў мяне не было і няма. Мы адчулі такую блізкасць паміж намі,

забою трымаюць асобна і здаюць дзяржаве па добрай цане. Гадуецца ў саўгасе свіней, птушак.

Мне даводзілася часта ездзіць у Капыль — цэнтр нашага раёна. У Мінску была два разы. Праз акно аўтобуса заўсёды радасна было глядзець на бязмежныя палі паспяваючай пшаніцы, жыта, ячменю, аўса. Усё навокал, як можа акінуць вока, засеяна сельскагаспадарчымі культурамі. Многа бульбы і лёну. Кукурузных палёў у Беларусі не бачыла. Усе сельскагаспадарчыя работы выконваюць машыны. Аруць трактарамі. Збожжавыя ўбіраюць камбайнамі, лён рвуць машыны, бульбу ўбіраюць машыны, і гной разбіваюць машыны. У гэтым годзе лета было халоднае і дажджлівае. І таму ўборка ўраджая пачалася позна і праводзілася з цяжкасцямі. Даводзілася сырое зерне ссыпаць у кучы, затым накіроўваць у сушыльнікі, а потым у засеці. Лён палёг ад дажджоў, і яго месцамі можна было ўбраць толькі рукамі. Давялося вербаваць добраахвотнікаў. У поле выйшлі не толькі рабочыя саўгаса, але і настаўнікі, і медыцынскія работнікі.

У Савецкім Саюзе так заведзена: калі якая-небудзь культура патрабуе тэрміновай уборкі, сельскім працаўнікам

— вялікія прывілеі. Яны атрымліваюць участкі сенакосы для сваіх кароў. Па нізкай цане купляюць зерне і муку для корму, салому для подсілу. Атрымліваюць каня і патрэбны інвентар для апрацоўкі сваіх агародаў. Карыстаюцца канём і павозкай для дастаўкі ўласных прадуктаў на рынак. На рынак вязуць сыр, масла, сала, мяса, яйкі, курэй, гародніну і фрукты. У Цімкавічах кірмаш быў кожную нядзелю. Цэны на прадукты ніжэй амерыканскіх.

У Цімкавічах ёсць спіртзавод і крухмальны завод, хлебнакарня, аўтабаза, будоўца жалезабетоннага завода. Ёсць бальніца, сярэдняя школа, клуб, дзіцячы сад.

Мая сяброўка Зіна расказала мне аб жахах, якія яны перанеслі ў гады вайны. Школьны будынак быў знішчаны. Класы размяшчаліся ў хатах, вучыліся ў дзве змены. Праз некалькі год пасля вайны пачалі будаваць вялікі трохпавярховы цагляны будынак школы. Я была ў кабінете дырэктара. Усюды чысціня і парадак, пафарбаваная падлога, паравое ацяпленне, туалеты ў памяшканні. Сцены калідораў упрыгожаны лозунгамі, якія заклікаюць да вучобы, да працы, любові да Радзімы. Вывешаны фотакарткі выпускнікоў — выдатнікаў школы. Я падума-

ВЫКОНВАЕМ ПРОСЬБЫ ЗЕМЛЯКОЎ

Крыху больш за трыццаць год называюць Глыбокае горадам. Але людзі абжывалі гэтую мясціну здаўна. Першае ўпамінанне пра паселішча ў дакументах адносіцца да XVI стагоддзя. Ні адно варожае нашэсце на Беларусь не абмінула Глыбокага. Асабліва пацярпеў горад у час нямецка-фашысцкай акупацыі 1941—1944 гадоў. Тут загінула 10 тысяч чалавек. Цяпер у раённым цэнтры вядзецца вялікае жыллёвае, прамысловае і культурна-бытавое будаўніцтва. Асфальтуюцца вуліцы, высаджана шмат дрэў, кустоў, улетку рознакаляровыя клубы ўпрыгожваюць Глыбокае. Шматлікія прадпрыемствы горада — мясакамбінат, масласырзавод, піваварны, кансервавы і іншыя — спецыялізуюцца на перапрацоўцы сельскагаспадарчай сыравіны.

У Глыбокім шмат моладзі. Юнакі і дзяўчаты працуюць у аб'яднанні «Сельгастэхнікі», на будоўлях, на прадпрыемствах харчовай прамысловасці, вучацца ў сельскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы механізацыі сельскай гаспадаркі. Па просьбе нашага земляка з Нарвегіі Я. ПАШКЕВІЧА змяшчаем сёння некалькі здымкаў з Глыбокага.

«Голас Радзімы»

ВЕЧАРЫ ў РУМЕ

Румскі сельскі клуб, ашалаваны, пафарбаваны, стаіць пры самай вуліцы. Падыходзячы да яго, я яшчэ здалёк пачуў, як спявалі дзяўчаты.

Я прысеў да мужчыны, які курыў на лавачцы ля ўваходу. Ён таксама прыслухоўваўся да гукі, што даносіліся з клуба. Неўзабаве спевак змянілі танцы. Пачулася залівацкае прытупванне, я пазнаў «Юрачку». Потым зноў заспявалі жанчыны — без акампанемента, працягла, задумана.

— І вы ўдзельнічаеце? — спытаў я ў суседа па лавачцы.

— А як жа! У нашым вакальна-этнографічным калектыве і мужчыны спяваюць.

Тым часам рэпетыцыя скончылася. Удзельнікі сталі выходзіць на вуліцу, а Валянціну Вінаградзку — загадчыцу клуба, Аляксандру Чабай — загадчыцу мясцовай бібліятэкі і Міхаіла Чабая — кінамеханіка я яшчэ застаў у клубе.

— Хто кіруе артыстамі? — паўтарыла маё пытанне Валянціна Уладзіміраўна. — Так сказаць, па штату я, ну, а ў сапраўднасці — гэта нашы агульныя старанні.

У Аляксандры Міхайлаўны немалы стаж культработніка: дваццаць год, прычым доўгі час абавязкі бібліятэкара сумяшчае з работай у самадзейным калектыве. Сённяшні актыў вакальна-этнографічнай групы, многія чыталынікі, танцы ўпершыню былі прыцягнуты ў самадзейнасць імяна ёю.

Бібліятэка Аляксандры Міхайлаўны размяшчаецца пры клубе. У двух яе пакоях ужо цеснавата ад стэлажоў — паспрабуй размясціць каля пяці тысяч кніг ды падшыўкі прыкладна дваццаці розных часопісаў і газет. Але ўсё роўна ў памяшканні ўтульна, тут неяк адразу адчуваеш атмасферу зладжанасці і парадку.

— Мне здаецца, галоўнае ў нашай рабоце, — гаворыць бібліятэкар, — гэта зацікавіць чытача, прыцягнуць у бібліятэку. Я стараюся прапагандаваць навінкі. Тут жа, у клубе, перад кінафільмам, заняўшы літаральна дзесяць-пятнаццаць мінут, раскажваю прысутным аб толькі што атрыманых кнігах, часопісах. Моладзь ахвотна прымае ўдзел у літаратурных дыспутах. Механізатары збіраюцца ў бібліятэцы, каб разам з інжынерам абмеркаваць чарговы нумар часопіса «Сельскі механізатар». Жывёлаводы, даяркі слухаюць тут тэматычныя агляды, якія робяць заатэхнік, ветфельчар.

Наша размова зноў вяртаецца да самадзейнасці.

— Вельмі важна, каб чалавек паверыў у свае здольнасці, — гаворыць загадчыца клуба. — Мы з Аляксандрай Міхайлаўнай перакананы, што няздольных няма, трэба толькі зацікавіць людзей, падштурхнуць нясмелых.

Нама нічога дзіўнага ў тым, што самадзейны калектыв Румскага сельскага клуба ўжо шмат гадоў перамагае ў раённых аглядах, удзельнічае ў абласных.

Прыходзяць школьнікі — прымаюць. Лепшыя танцы калектыву — выпускніцы школы Ніна Уласік, Соня Чабай, Лена Чабай. Ядро вакальна-этнографічнай групы складаюць паявуды Марыя Грышчук і Марыя Грыбоўская, даярка Ганна Астаповіч, пенсіянерка Браніслава Рыжэвіч, ветфельчар Міхаіл Астаповіч, механізатары Міхаіл і Фёдар Зялкоўскія.

Кінамеханік Міхаіл Чабай — таксама ўдзельнік самадзейнасці. Любыя мерапрыемствы: канцэрт, лекцыю, вечар адпачынку — загадчыца клуба заўсёды абмяркоўвае з ім. То трэба фільм падабраць да тэмы дыспуту, то сеанс перанесці ў сувязі з тэматычным вечарам, то проста папрасіць Міхаіла Міхайлавіча падвезці сяго-таго з удзельнікаў самадзейнасці, хто жыве ў аддаленых вёсках. Арганізаваць выезд з канцэртаў у суседнія брыгады, у іншыя гаспадаркі — таксама яго клопат. І са сваімі абавязкамі кінамеханіка Чабай спраўляецца выдатна.

Вынікі творчай садружнасці работнікаў культуры вёскі Рум Валожынскага раёна такія: бібліятэка не раз узнагароджвалася ганаровымі граматамі, а самадзейны калектыв на міжраённым аглядзе ў Маладзечна атрымаў дыплом і тэлевізар у падарунак.

Л. ПРАКОПЧЫК.

ПЯТЫМ зборнікам нарысаў «Людзі легенд», выпушчаным выдавецтвам «Політычная літаратура», завяршылася серыя кніг аб партызанах і падпольшчыках — Героях Савецкага Саюза.

Сярод герояў зборніка тыя, хто змагаўся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на тэрыторыі Беларусі, — камандзір партызанскай брыгады «За Савецкую Беларусь» А. Валынец, камандзір 1-га Беларускага партызанскага атрада асобага назначэння Г. Лінкоў, адзін з кіраўнікоў аперацыі па знічэнню гітлераўскага намесніка ў Беларусі Кубэ М. Фёдарай, прафесар Я. Клумай і іншыя.

НА ЖЛОБІНСКАЙ фабрыцы мастацкай інкрустацыі пачаў работу народны ўніверсітэт культуры. Абдыліся першыя заняткі на факультэце прыкладнага мастацтва. На працягу навучальнага года перад рабочымі, інжынерна-тэхнічнымі работнікамі выступіць галоўны мастак фабрыкі В. Котаў, мастакі Т. Шатунова, В. Басальга, госці з Мінска і Гомеля. Яны працягнуць лекцыі па гісторыі рускага і беларускага прыкладнага мастацтва, раскажучы пра лакавы жывапіс, мастацкую інкрустацыю саломкай і інш.

КАЛЕКТЫЎ народнага тэатра Мінскага трактарнага завода папоўніўся яшчэ 12 маладымі актэрамі, якім былі ўручаны пасведчанні аб заканчэнні тэатральнай студыі Палаца культуры МТЗ.

У Беларусі добра вядомы гэты калектыв. За 28 гадоў свайго існавання студыя падрыхтавала шэсць выпускаў маладых актэраў.

У МАСКВЕ, у Цэнтральным доме кіно, абдыліся прэм'ера мастацкага фільма «Таму што люблю», створанага на кінастудыі «Беларусьфільм» рэжысёрам І. Дабралюбовым.

Прысутныя на праглядзе военачальнікі, у іх ліку маршал авіяцыі Н. Скрыпко, тройчы Герой Савецкага Саюза, генерал-палкоўнік авіяцыі І. Кажадуб, лётчык-касманавт СССР Герой Савецкага Саюза В. Севасцянаў, далі фільму, прысвечанаму жыццю маладых ваенных лётчыкаў, высокую ацэнку.

ДОРОГОЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Чтобы сделать газету «Голас Радзімы» более живой и интересной, нам нужна Ваша помощь. Приглашаем Вас принять участие в заочной конференции читателей «Голасу Радзімы».

Хотелось бы услышать Ваше мнение о газете. Поэтому убедительно просим ответить на следующие вопросы:

Ваше имя _____

Адрес (если в адресе, по которому Вам направляется «Голас Радзімы», есть ошибки, известите об этом) _____

Возраст _____

Род занятий _____

Сколько лет читаете «Голас Радзімы»? _____

Желаете ли Вы получать «Голас Радзімы» в будущем году? _____

Какие меры для этого Вами приняты? _____

(оформлена подписка, никаких)

Ваше мнение о содержании «Голасу Радзімы», об оформлении газеты? _____

Каким образом можно улучшить газету? _____

Что бы Вы хотели прочитать в «Голасе Радзімы» в следующем году? _____

Благодарим Вас за ответы.

Ваши замечания и предложения будут использованы в нашей дальнейшей работе.

Пожалуйста, вырежьте этот опросный лист и с Вашими ответами вышлите его в адрес редакции: г. Минск-ГСП, Ленинский проспект, 44.

Яны спяваюць «Перапёлачку», якая для беларуса — тое ж, што для рускага «У полі бязозанька стаяла». Яны бяруць песню і вяртаюць з дзяцінства знаёмым словам іх з часам забыты сэнс, а мелодыі надаюць драматызм і напружанне, якія цяжка было ўгадаць у традыцыйным выкананні.

І песні знаходзяць водгук.

Адны з іх ансамбль спявае ў эфектнай аранжыроўцы, а іншыя а капэла, традыцыйна, толькі крыху мяняючы акцэнты, рытм. Але ў гэтым «крыху» — частка адказу на пытанне аб прычыне іх папулярнасці. За гэтым «крыху» — культура выканання і тонкае пачуццё меры ў «перакрэслі» песні.

Ансамбль існуе пяць гадоў. Першапачаткова ён называўся «Лявонь». Лявонь — вобраз беларускага фальклору. Адсюль і святкі старадаўняга пакрыю, і боты на нагах. Юныя твары «Лявонаў» упрыгожвалі аусы, якія рабілі іх падобнымі на вясковых хлопцаў з далёкага мінулага, а кіраўніка ансамбля Уладзіміра Мулявіна — на строгага «дзядзьку» гэтага песеннага брацтва.

Аднак за вонкавай гэрэлізавасцю ўжо тады адчувалася

свядомая дысцыпліна і вялікая работа. І праз год пасля стварэння калектыву, у 1970-ым, ансамбль заваяваў званне лаўрэата IV Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады.

Стварыў ансамбль, яго стыль, манеру выканання спявак і кампазітар Уладзімір Мулявін. Імяна вакол яго аб'ядналіся людзі, якія валодаюць сінтэтычным музычным дараваннем. Адным з першых быў Уладзіслаў Місевич. Ён іграў на флейце, саксафоне, беларускай народнай дудачцы і спяваў. Моцная вось «Мулявін—Місевич» трымае ансамбль і па сённяшні дзень, хоць за пяць гадоў яго састаў значна змяніўся.

Вось як ён выглядае цяпер.

Саліст Анатоль Кашапараў — самы малады ўдзельнік ансамбля. Раней ён спяваў у студэнцкім эстрадным ансамблі палітэхнічнага інстытута. Леанід Барткевіч па адукацыі архітэктар і таксама спяваў у студэнцкім ансамблі. Леанід Тышко прыйшоў з армейскай самадзейнасці. Ударнік Аляксандр Дзямешка вучыўся ў брэсцкім музычным вучылішчы. Ён таксама саліруе. Яго каронны нумар — сольныя імправізацыі на ўдарных у жартоўнай песні «Забалела ты,

мая галовачка». Дарэчы, свой «зорны» момант ёсць у кожнага ў ансамблі. Уладзімір Нікалаеў іграе ў ансамблі на ўсіх інструментах. Нядаўна прыйшлі ў калектыв скрыпач Часлаў Паплаўскі і піяніст Анатоль Гілевіч.

Кожны з «Песняроў» арыгінальны, уносіць у выкананне сваю «фарбу», свае ідэі. Але для ўсіх бяспрэчны аўтарытэт Уладзіміра Мулявіна. Яго лірычныя песні «Александрына» на вершы А. Куляшова і «Завушніцы» на вершы М. Танка кранаючыя і выразныя.

Дыяпазон «Песняроў» зусім не абмежаваны лірычным фальклорам. Яны спяваюць і палітычныя песні. Сярод песеннай публіцыстыкі — «Цёмная ноч» М. Багаслоўскага, песня-плакат «Трубачы» Я. Грышма-ла, поўная глыбокага драматызму «Хатынь» І. Лучанка і «Балада аб чатырох заложніках» У. Мулявіна, прысвечаная праслаўленаму партызанскаму камандзіру бацьку Мінаю. Але ўсё ж аснова рэпертуару «Песняроў» — народныя песні. Адточана і нова гучыць у іх выкананні народная песня «Касіў Ясь каношыну». Мы чуем у

мелодыі нават свіст касы, якая ўразаецца ў траву на лузе.

Следам за працай ідзе прызнанне. Яно пацверджана дыпломам конкурсу песні ў краіне і за мяжой. «Песняры» — пераможцы Усесаюзнага конкурсу прафесійных выканаўцаў савецкай песні 1973 года, які праходзіў у Мінску, дзе яны былі па-за канкурэнцыяй. «Песняры» прымалі ўдзел у конкурсе песні ў польскім горадзе Зялёна Гура. Яны — лаўрэаты конкурсу палітычнай песні на Сусветным фестывалі

моладзі ў Берліне. Ансамбль з вялікім поспехам выступаў у Балгарыі, Польшчы, ЧССР, ФРГ.

Творчасць «Песняроў» працягваецца. Ідзе апрацоўка песень, за якімі разам з кампазітарам Ігарам Лучанком Уладзімір Мулявін ездзіў па багатых песнях вёсках Беларусі. У састаў ансамбля ўводзяцца новыя інструменты. «Песняры» эксперыментуюць, а гэта прыкмета творчай перспектывы.

Таццяна ЦЮРЫНА.

Выступае ансамбль «Песняры».

З сённяшняга нумара мы пачынаем публікацыю артыкула аднаго з арганізатараў сучаснай беларускай школы сацыялогіі доктара філасофскіх навук, члена прэзідыума Савецкай сацыялагічнай асацыяцыі, прафесара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна Рыгора ДАВЫДЗЮКА. Сацыялогія — самы малады ў нашай рэспубліцы напрамак у сістэме філасофскіх навук. Аднак нават першыя дзесяцігоддзі існавання, якія былі практычна перыядам яе арганізацыйнага станаўлення, вывелі гэтую навуку ў лік самых перадавых. Прычына такой узмоцненай увагі да сацыялагічных даследаванняў — іх актуальнасць, велі-

зарнае практычнае значэнне для ўдасканалення структуры нашага грамадства і ўзаемаадносін паміж разнастайнымі яго сацыяльнымі групамі, што ў канчатковым выніку паскарае пабудову ў нашай краіне камуністычнай фармацыі.

Аўтар артыкула, напісанага спецыяльна для «Голасу Радзімы», разглядае гісторыю развіцця і сучасны ўзровень прыкладной сацыялогіі, таму што менавіта ў ёй найбольш ярка адбіваецца наша рэчаіснасць, а вынікі даследаванняў і дзелавыя рэкамендацыі адразу ажыццяўляюцца.

Першыя, пробныя крокі беларускай сацыялогіі зрабіла яшчэ ў дваццатыя гады. Энтузіястам новага напрамку ў навуцы давялося пачынаць з нуля. Не было добра распрацаванай тэорыі, метадык даследаванняў, не заўсёды з вялікай колькасцю праблем удавалася выбраць галоўныя; не хапала вопыту. Узначалілі работу вучоныя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Студэнтам пачалі чытаць курсы сацыялогіі. Пазней, з утварэннем Акадэміі навук Беларускай ССР, сацыялагічныя даследаванні пачалі праводзіць супрацоўнікі акадэміі.

Найбольш вядомым сацыялагам у той час быў прафесар С. Вальфсон. Ён займаўся праблемамі сям'і і рэлігійнасці насельніцтва. Вынікі сваёй працы выклаў у кнігах: «Сацыялогія шлюбу і сям'і» і «Сучасная рэлігійнасць». Сёння гэтыя даследаванні маюць невялікую параўнальную цікавасць — мы маем магчымасць супастаўляць даныя тых год і матэрыялы сваіх назіранняў, атрымліваючы пры гэтым цікавыя звесткі.

У пасляваенныя гады кола вучоных, якія займаюцца сацыялагічнымі даследаваннямі, расшыраецца, расце колькасць устаноў, дзе ў той або іншай форме даследуюцца сацыяльныя праблемы.

У 1962 годзе ў Інстытуце філасофіі АН БССР утвараецца сектар гістарычнага матэрыялізму. Супрацоўнікі сектара сканцэнтравалі свае намаганні на даследаванні праблемы змянення сацыяльнай структуры савецкага грамадства. Чаму менавіта гэтая праблема прыцягнула цікавасць вучоных? Прадыктавана яна перш за ўсё тымі значнымі зрухамі ў сацыяльнай структуры нашага грамадства, якія адзначаліся ў тых гадах. Цалкам закончыўся працэс аднаўлення народнай гаспадаркі. Паскоранымі тэмпамі пачалася індустрыялізацыя рэспублікі. Разам з ёй рос і мужнеў рабочы клас. Не менш інтэнсіўныя працэсы адбываліся і на сяле. З аднаго боку — унутрысельская міграцыя насельніцтва ў сувязі з перабудовай калгаснай вытворчасці. З другога — міграцыя моладзі ў горад, адток з вёскі рабочай сілы. З'явы гэтыя былі зусім не вывучаны, але імі неабходна было кіраваць, народная гаспадарка не магла не ўлічваць іх значэння.

Пачалі мы з вывучэння сацыяльных змен рабочага класа. Аб'ектамі даследаванняў сталі калектывы прадпрыемстваў Мінска, Оршы, Брэста, Гродна, Гомеля. Высветляліся ў асноўным пытанні змянення характару і зместу працы, спіранне істотных адозненняў паміж разумовай і фізічнай працай, вывучаўся сацыяльны, прафесійны састаў рабочых, іх быт і г. д.

Вывады аказаліся надзвычай цікавымі. Было, напрыклад, устаноўлена, што ў БССР асноўную частку рабочага класа складалі нацыянальныя кадры. Факт вельмі характэрны, бо яшчэ ў гады пасляваеннага аднаўлення Беларусь не магла абыходзіцца без дапамогі кваліфікаваных рабочых з іншых рэспублік. Мы выявілі таксама, што асабліва хутка ў нас расце група прамысловых рабочых, што значна павысі-

лася доля кваліфікаваных і высокакваліфікаваных спецыялістаў. Адзначаны далейшы рост грамадскай свядомасці рабочых. Напрыклад, доля веруючых у асяроддзі рабочых складала менш за 8 працэнтаў.

Праведзеныя даследаванні дазволілі даць шэраг практычных рэкамендацый планавым органам. У прыватнасці, для ацэнкі важнасці і перспектывнасці галін, для ўвядзення новай метадык членення рабочых на асноўны і неасноўны састаў, для ўдасканалення прафесійна-кваліфікацыйнай структуры калектываў і іншых. Па гэтай тэматыцы мы правялі дзве навукова-практычныя канферэнцыі, былі апублікаваны калектывныя манаграфіі «Сацыяльныя змяненні рабочага класа Беларусі ў працэсе будаўніцтва камунізму» і кніга Я. Капяляна «Пераадоленне істотных адозненняў паміж разумовай і фізічнай працай».

Другая група супрацоўнікаў акадэмічнага сектара сацыялогіі вывучала праблемы сялянства. Даследаваннямі былі ахоплены дванаццаць раёнаў рэспублікі, адказы вучоным далі звыш 10 тысяч сельскіх жыхароў. Нас цікавілі змяненне зместу і характару працы сялян, іх прафесійны састаў, сельская сям'я, асноўныя віды быту: вытворчы, грамадскі, сямейны. Значная ўвага была ўдзелена калгасу як асноўнай форме арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці.

На аснове сабранага матэрыялу былі падрыхтаваны і апублікаваны выдавецтвам «Навука і тэхніка» ў 1966 годзе калектывныя работы «Будаўніцтва камунізму і сацыяльныя змяненні ў сялянстве Беларусі» і «Унутрыкласавыя змяненні сялянства». Гэта першыя работы ў Беларусі па праблемах унутрыкласавых змяненняў сялянства, дзе яно разглядалася як вялікая сацыяльная супольнасць, што складаецца з раду груп, сярод якіх галоўнай стала група работнікаў, занятых механізаванай працай (30 працэнтаў насельніцтва і 60 працэнтаў усіх сельгасработ).

Мы высветлілі, што прычынай міграцыі сялян у гарады з'яўляецца лішак рабочай сілы ў вёсках. Адначасова сацыялагі зварнулі ўвагу кіруючых органаў на развіццё сельскай культуры, далі дзелавыя рэкамендацыі для гэтага.

Але, бадай, самы вялікі грамадскі рэзананс выклікалі вынікі даследаванняў трэцяй важнейшай састаўнай часткі класавай структуры грамадства — інтэлігенцыі. У 1970 годзе ў выдавецтве «Навука і тэхніка» апублікавана фундаментальная праца беларускіх сацыялагаў «Структура савецкай інтэлігенцыі». У аснове кнігі — вялікі фактычны матэрыял аб дынаміцы развіцця і асноўных рысах тэхнічнай, навуковай, кіраўніцкай, ваеннай інтэлігенцыі, настаўніцтва, урачоў, інтэлігенцыі сферы абслугоўвання і іншых атрадаў.

Сацыялагі акадэмічнага сектара вывучалі інтэлігенцыю перш за ўсё ў сацыяльным зрэзе, г. зн. сельскую і гарадскую, а таксама па прафесійных прыкметах. Скажу адразу, што акрамя навуковых кніг, мы пад-

рыхтавалі больш за 100 старонак дакументаў і прапаноў, якія былі разгледжаны на самым высокім узроўні і набылі часткова сілу законаў. З дапамогай анкет, інтэрв'ю, дакументаў, назіранняў і іншых метадаў сацыялагам удалося склаці поўную і дэталёвую карціну месца і значэння інтэлігенцыі ў рэспубліцы. Доля гэтай сацыяльнай групы ў савецкім грамадстве расце імклівымі тэмпамі. Пераважная большасць яе — інтэлігенцыя нацыянальная, у асяроддзі якой расце доля выхадцаў з рабочых і сялян. Мы нават задалі пытанне, ці не адбіваецца гэта акалічнасць, калі так можна сказаць, на якасці інтэлігенцыі? Не. Па-ранейшаму яна адыгрывае вядучую ролю, а поспехі навукі, культуры і тэхнікі ў рэспубліцы гавораць самі за сябе.

Мы высветлілі некаторыя неадпаведнасці паміж адноснай і ўдзельнай вагой гарадской і сельскай інтэлігенцыі і прапанавалі шэраг рэкамендацый для павышэння долі інтэлігенцыі ў структуры сельскага насельніцтва. Апошнія даныя гавораць, што зараз працэнтная доля разумовых работнікаў на вёсцы вырасла яшчэ больш.

Узровень і маштаб усіх названых вышэй даследаванняў аказаліся настолькі значнымі, што ў студзені 1966 года ў Мінску вырашана было правесці першую ў краіне Усесаюзную канферэнцыю па праблеме «Змяненне сацыяльнай структуры савецкага грамадства».

У яе рабоце ўдзельнічалі 200 прадстаўнікоў розных сацыялагічных цэнтраў краіны — ад Ленінграда да Улан-Удэ. Было заслухана 80 дакладаў і паведамленняў. На канферэнцыі ў ходзе дыскусій прыйшлі да агульнай думкі аб кампанентах сацыяльнай і класавай структуры, аб крытэрыі ўнутрыкласавага членення і па іншых важных тэарэтычных пытаннях. Было прызнана, што крытэрыем унутрыкласавага дзялення з'яўляецца характар і змест працы.

На аснове стэнаграмы канферэнцыі ў 1968 годзе ў Маскве падрыхтаваны і выдадзены дзве кнігі: «Класы, сацыяльныя слаі і групы ў СССР» і «Праблемы змянення сацыяльнай структуры савецкага грамадства».

Канферэнцыя стала фактычным прызнакам самай маладой у краіне беларускай школы сацыялогіі. Гэта ў сваю чаргу паслужыла падставой для арганізацыі ў сістэме Акадэміі навук рэспублікі сектара канкрэтных сацыялагічных даследаванняў. Ён быў утворан у снежні 1968 года ў складзе Інстытута філасофіі і права АН БССР. Неўзабаве ў сектары працавалі ўжо больш за трыццаць навуковых супрацоўнікаў, шмат лабарантаў і аспірантаў.

Стварэнне сектара канкрэтных сацыялагічных даследаванняў, рост колькасці і кваліфікацыі яго супрацоўнікаў далі магчымасць рэзка расшырыць тэматыку сацыялагічных даследаванняў. Прадметам навуковага аналізу сталі яшчэ больш актуальныя, складаныя і перспектывныя праблемы.

(Працяг будзе)

Усесаюзная выстаўка эстампа паўтараецца кожныя чатыры гады і кожны раз мяняе сваю геаграфію. На гэты раз ў выстаўку эстампа адбылася ў Мінску. Шматнацыянальнае сузор'е талентаў абумовіла высокі мастацкі ўзровень версінажа і яго вялікую разнастайнасць. 376 графікаў краіны вынеслі на суд глядача больш за тысячу работ — лінагравюр, афортаў, гравюр па дрэву, цынку, металу, пластыку. Прадстаўнічы раздзел экспазіцыі занялі творы беларускіх графікаў Г. і Н. Паплаўскіх, А. Паслядовіч, Л. Асецкага, А. Кашкурвіча, Ю. Тышкевіча, І. Капяляна, А. Пятрухіна. НА ЗДЫМКАХ: работы з выстаўкі. Б. Кузьмічоў. «Дудар»; Р. Яхнін. «Прыбыццё карабля».

АСНОВА— НАРОДНАЯ ПЕСНЯ

«Песняроў» цяпер у нас ведаюць усе. Ва ўсіх праграмах радыё і тэлебачання гукаць песні ў іх выкананні. Мелодыі «Песняроў» лёгка запамінаюцца, іх спяваюць у сям'і, на магідзёжнай вечарыцы, у самадзейнасці. Фенамен гэтага сучаснага ва ўсіх адносінах ансамбля — у яго папулярнасці ва ўсіх пакаленняў. «Песняроў» прынялі пажылыя людзі, якія часта з недавер'ем сустракаюць сучасныя рытмы, і моладзь, заўсёды з энтузіязмам гатовая прыняць любую навінку.

У чым жа сакрэт такога поспеху?

— Мы не прызнаём песень аднадзёнак. Наша аснова — народныя песні, а яны не ўстаўляюць ніколі, — сказаў аднойчы кіраўнік ансамбля. Уладзімір Мулявін.

Гэта прагучала як дэкларацыя і праграма дзеянняў адначасова. І «сакрэт» поспеху «Песняроў» можна растлумачыць

толькі іх адносінамі да народнай песні: беражлівымі і... смелымі.

«Песняры» спяваюць чыстым, «адкрытым», моцным гукам. Кожная фраза адточана, кожная нота бездакорная. «Спачатку быў «біт», — гавораць яны, — потым прыйшоў іншы рытм, а заўтра — яшчэ больш сучасны, але не ў стылі сутнасць». А сутнасць у тым, што ўсе ў «Песняроў» нацыянальнае. Нельга ўявіць творчы лёс ансамбля па-за беларускай музыкай, беларускай мовай, інтанацыяй народнай беларускай песні. Але калі «Песняры» рыхтуюць народную мелодыю, яны імкнуцца зірнуць на яе па-новаму. Як добрыя ўнукі, яны дастаюць з бабулінага куфэра старадаўнія рэчы і здзімаюць з іх слоў пэлу.

— Прыгожае, таленавітае не можа быць старымодным, — гаворыць Уладзімір Мулявін, і ўвесь ансамбль пацвярджае гэта сваім выкананнем.

ДАРАГІ ЧЫТАЧІ!

Каб зрабіць газету «Голас Радзімы» больш жывой і цікавай, нам патрэбна Ваша дапамога.

Запрашаем Вас прыняць удзел у завочнай канферэнцыі чытачоў «Голасу Радзімы».

Хацелася б пачуць Вашу думку адносна газеты. Таму пераканаўча просім адказаць на наступныя пытанні:

Ваша імя _____

Адрас (калі ў адрасе, па якім Вам накіроўваецца «Голас Радзімы», ёсць памылкі, паведаміце аб гэтым) _____

Узрост _____

Род заняткаў _____

Колькі год чытаеце «Голас Радзімы»? _____

Ці жадаеце Вы атрымліваць «Голас Радзімы» ў будучым годзе? _____

Якія захады для гэтага Вамі зроблены? _____

(аформлена падпіска, ніякіх)

Што Вы думаеце аб змесце «Голасу Радзімы», аб афармленні газеты? _____

Якім чынам можна палепшыць газету? _____

Што б вы хацелі прачытаць у «Голасе Радзімы» ў наступным годзе? _____

Дзякуем Вам за адказы.

Вашы заўвагі і прапановы будуць выкарыстаны ў нашай далейшай рабоце.

Калі ласка, выражце гэты апытальны ліст і з Вашымі адказамі вышліце яго ў адрас рэдакцыі: г. Мінск-ГСП, Ленінскі праспект, 44.

Тэлевізійны фестываль турысцкай песні праходзіў у Мінску другі раз. У ім удзельнічалі спевакі, музыканты, самадзейныя кампазітары з Ленінграда, Масквы, Кіева, Мінска і іншых гарадоў Саветаў Саюза. Першае месца заняў мінскі ансамбль «Вецер вандравання». Заклучны канцэрт фестывалю, які праходзіў у Палацы культуры камвольнага камбіната, трансліраваўся па беларускаму тэлебачанню.

НА ЗДЫМКУ: развітальную песню ўдзельнікі фестывалю спяваюць разам з гледачамі.

Фота І. ПАУЛАВА.

ГУМАР

— Мілан, чаму ты такі вясёлы? — пытаецца Гера.

— Як жа мне не вясёліцца? Я хадзіў да зубнога ўрача, а ў яго сёння выхадны.

●
Ноччу ў шэрыфа зазваніў тэлефон, і нехта крыкнуў у трубку:

— Прашу вас, прыезджайце

хутчэй! Злосная кошка зноў забралася ў пакой!

— Ды вы звар'яцелі! — закрычыў што было сілы шэрыф. — Як вы можаце званіць з-за такой дробязі! Хто гэта гаворыць?

— Папугай...

●
— Прабачце, вы не можаце мне сказаць, колькі гадзін?

Прахожы дастаў з левай кі-

шэнні гадзіннік, паглядзеў на цыферблат, затым з правай кішэнні выцягнуў другі гадзіннік, паглядзеў на яго і адказаў:

— Дзесяць гадзін васемнаццаць мінут.

— Дзякую, я бачу, вы вельмі педантычны.

— Не. Проста на правым гадзінніку згублена гадзінная стрэлка, а на левым — мінутная.

ЗАХАПЛЕННЕ МІЛЬЁНАЎ

Якое з захапленняў нашага стагоддзя можна назваць самым масавым? Напэўна, калекцыяніраванне. Людзі збіраюць часам самыя нечаканыя рэчы, але найбольш распаўсюджана філатэлія — калекцыяніраванне паштовых марак. Паводле даных часопіса «Кур'ер ЮНЕСКА» на планеце налічваецца звыш ста мільёнаў філатэлістаў.

У нашай краіне ў 1966 годзе было створана Усесаюзнае таварыства філатэлістаў (УТФ), якое мае на мэце эфектыўна выкарыстоўваць магчымасці філатэліі ў ідэйна-выхаваўчай рабоце, у арганізацыі культурнага адпачынку савецкіх людзей. Трэці з'езд філатэлістаў Саветаў Саюза адбыўся сёлета ў кастрычніку. З часу папярэдняга з'езду колькасць членаў Усесаюзнага таварыства філатэлістаў павялічылася амаль удвая. Створана каля 500 новых аддзяленняў, клубаў і гурткоў, у тым ліку ў Брэсцкай, Гродзенскай і Гомельскай абласцях нашай рэспублікі.

У філатэлістычных клубах праводзяцца лекцыі, гутаркі, дэманструюцца асобныя калекцыі. Асабліваю актыўнасць таварыства праяўляе ў правядзенні выставак, якія знаёмяць з багаццем філатэліі шырокае кола наведвальнікаў. У Беларусі штогод праводзяцца рэспубліканскія выстаўкі. А наогул, як адзначыў у справаздачным дакладзе старшыня праўлення УТФ, народны мастак РСФСР А. Яр-Краўчанка, за чатыры гады ў краіне было праведзена

9 тысяч філатэлістычных выставак — ад усесаюзных да клубных.

Аб вялікім аўтарытэце савецкай філатэліі сведчаць яе поспехі на міжнародных выстаўках. На 55 замежных вернісажах у 16 краінах савецкія калекцыянеры атрымалі 623 узнагароды, у тым ліку 79 залатых медалёў.

У СССР выпушчана больш як 4 400 паштовых марак. Гэта своеасаблівы летапіс Радзімы, апазданне аб людзях, працоўнымі і ратнымі подзвігамі якіх ганарыцца краіна. Над стварэннем марак працуе вялікі калектыў мастакоў, графікаў, паліграфістаў.

Ёсць такі выраз: паштовая марка — візтная картка краіны. Бесперашкодна пераадолюючы граніцы, падарожнічаючы па планеце без віз, савецкая паштовая марка прапагандуе нашы поспехі ў будаўніцтве камунізму, ідэі міру і дружбы паміж народамі.

У рабоце з'езду, які адбыўся ў Маскве ў Цэнтральным доме работнікаў мастацтваў, прымалі ўдзел філатэлісты з усіх саюзных рэспублік, у тым ліку і з Беларусі. Прысутнічалі і дэлегацыі з ГДР і Балгарыі. У гонар з'езду Міністэрства сувязі выпусціла паштовы блок, мастацкі канверт. Праводзілі гашэнне карэспандэнцыі памятным штэмпелем.

Л. КОЛАСАЎ,

намеснік старшыні Беларускага рэспубліканскага аддзялення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў.

ГАРМОНІЯ ЛІНІЙ І ФОРМ

У сівай старажытнасці чалавек сустрэў золата і зачараваўся яго прыгажосцю. Пазней ён пераканаўся, што яно лёгка падаецца працоўцы, заўсёды захоўвае свой сонечны колер і бляск. Потым былі знойдзены серабро, бронза, медзь і жалеза. Калі да якасці металаў дадаліся гармоніі ліній і форм, нарадзілася адна з галін прыкладнага мастацтва — ювелірная справа.

На Беларусі рамеснікаў, якія апрацоўвалі каштоўныя і каляровыя металы, называлі «злотнікамі». Яны ўмелі адліваць і чаканіць аб'ёмныя скульптурныя формы і рэльеф, выцягваць танюсенькі дрот і рабіць з яго лёгкія, як карункі, узоры, узмацнаць рысунак, напаяючы яго чорным сярністым металам. Апошняя тэхніка апрацоўкі называлася чарненнем. Спалучаючы золата і серабро з каштоўнымі камянямі і эмаллю, медзь з золатам і серабром, медзь з косцю, бурштынам і г. д., яны пачалі вырабляць паліхромныя ўпрыгожванні і посуд.

Мастацтва, у тым ліку і ювелірнае, адлюстроўвала жыццё і патрабаванні свайго часу. У беларускай прыродзе няма кантрастных колераў; яе задуманная прыгажосць у краявідах са спакойнай гладзю азёраў, дрымучымі лясамі, узгоркавымі даляжыццэ і ціхія, але жыццерадасная гармонія колераў і плаўных форм знайшла адлюстраванне ў творчасці нашых майстроў залатых і сярэбраных спраў. Хоць большасць вырабаў прызначалася для князёў, царквы ці манастыроў, рамеснікі, выходцы з простага люду, уносілі ў кожны народны рысы і сваё разуменне прыгожага.

З цягам часу рост колькасці злотнікаў у гарадах Беларусі прымусіў іх аб'яднацца ў цэхавыя абшчыны, дзейнасць якіх рэгулявалася статутам. Першыя такія цэхі з'явіліся ў XV стагоддзі ў Гродна, Навагрудку. У XVI стагоддзі цэхі злотнікаў існавалі ўжо ў многіх гарадах. Напрыклад, Брэсцкі цэх вядомы з 1529 года, Пінскі — з 1588 года. У гэты час пін-

скія злотнікі пачынаюць працаваць нават у галіне манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, упрыгожваючы абразы царкваў пінскага Лясчынскага манастыра сярэбранымі чаканымі абкладамі. Але найбольшы росквіт гэты від ювелірнага мастацтва атрымаў на Брэсцічыне ў XVII — XVIII стагоддзях. Дасканаласці дасягнула не толькі майстэрства чаканкі, але і гравіроўкі, ліцця па мадэлі. Акрамя злотнікаў, якія лічыліся ў інвентарных актах буйных гарадоў таго часу, значная група рамеснікаў працавала напасрэдна ў вёсках пры царквах альбо пры манастырах. Яны стваралі самабытныя па арнаментальнасці і кампазіцыйна твораў. Такім мясцовым майстрам былі выкананы ў сярэдзіне XVIII стагоддзя некалькі абкладаў да абразоў Місяціцкай царквы св. Параскевы (Пінскі раён) «Пакроў Багародзіцы», «Св. Параскева» і інш. Аўтар выкарыстаў разнастайныя арнаментальныя раслінныя матывы. Абклад «Пакроў Багародзіцы» вабіць таксама арыгінальнасцю кампазіцыйнага рашэння шматфигурнай сцэны. Аблічча богамаці набліжаецца тут да этнічнага тыпу беларускай сялянкі, апраўтай у гарсецік і андарак.

Своеасаблівы почырк у

ружанскіх злотнікаў XVIII стагоддзя І. Славаковіча, П. Ракузы, А. Якубовіча і інш. Мяркуюцца, што імі зроблены рэчы культывага прызначэння, якія знаходзяцца ў Троіцкім касцёле, пабудаваным у 1740 годзе архітэктарам Янам Самуэлем Бекерам. Звяртае ўвагу бронзавы шасцісвечкавы кандэлябр, манцраваны з маёлікі бардовага колеру. Яго кампазіцыя ўмоўна перадае вобраз кучаравай бярозкі з завушнічкамі. Дэкаратыўнасць свечніка ўзмацняецца спалучэннем кантрастных колераў — вільнявай палівы маёлікі і залачай бронзы. Арыгінальны твор кавальскага майстэрства XVIII стагоддзя — дэкаратыўная рашотка — аддзяляе алтар гэтага касцёла ад асноўнага аб'ёму.

Аб высокім майстэрстве мясцовага чыгуннага ліцця сведчыць ажурная лаўна-надмагілле безыменнага аўтара, выяўленая ў Брэсце на Трышыньскіх могілках. Падлакотнікі і праножкі лаўкі па-майстэрску зроблены ў выглядзе пластычна-выгнутых змяіных цел — матыў, характэрны для стылю мадэрн.

М. ЯНІЦКАЯ,
малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1676.